

UCHWAŁA Nr XIV/92/2016
RADY MIEJSKIEJ W LUBRAŃCU
z dnia 30 marca 2016 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Lubraniec na lata 2016 - 2019

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 1515 z późn. zm.¹⁾) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 z późn. zm.²⁾)

Rada Miejska
uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Lubraniec na lata 2016 - 2019 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Lubrańca.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko - Pomorskiego.

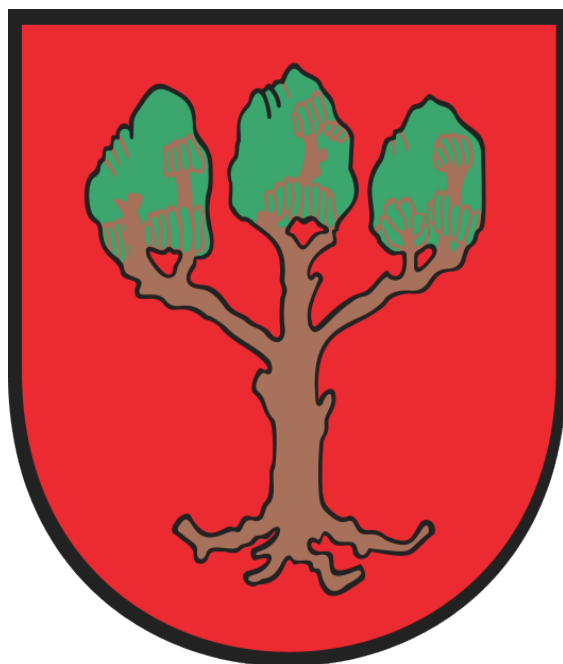
Przewodniczący Rady
Miejskiej w Lubrańcu

Piotr Sławianowski

---

¹⁾Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015r, poz. 1045, poz. 1890
²⁾Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r., poz. 397, poz. 774, poz. 1505

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY LUBRANIEC
NA LATA 2016 – 2019**

LISTOPAD 2015
SPIS TREŚCI:

I. Wstęp.

1. Informacje ogólne o gminie Lubraniec.
2. Sieć osadnicza gminy Lubraniec.
3. Ogólna charakterystyka środowiska kulturowo-przyrodniczego gminy Lubraniec.
4. Słownik pojęć.
5. Podstawa prawna i cele opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.
6. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.

II. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy.

1. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy.
2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu zachowania dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy.
3. Strefy ochrony konserwatorskiej na terenie gmin.
4. Obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków.
5. Wykaz obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków.
6. Postulaty konserwatorskie dotyczące opieki nad zabytkami nieruchomymi.

III. Założenia programowe opieki nad zabytkami.

1. Szanse i zagrożenia dla środowiska kulturowego.
2. Priorytety Programu.
3. Kierunki Programu (perspektywa wieloletnia).
4. Zadania programowe na lata 2016-2019.
5. Instrumentarium realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

IV. Realizacja i źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

1. Realizacja i monitorowanie działania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.
2. Źródła finansowania Programu określone przez gminę Lubraniec.

Literatura i źródła

Załącznik nr 1

**Niniejsze opracowanie zostało przygotowane przez:
mgr Ewę Kubską– Oleksy
Konsultacja merytoryczna:
dr Marek Kołyszko
mgr Michał Oleksy**

Fot. 1. Stylizowane zdjęcie dawnej synagogi w Lubrańcu (fot. Ewa Kubaska-Oleksy)

I. Wstęp.

1. Informacje ogólne o gminie Lubraniec.

Geograficznie gmina Lubraniec położona jest na terenie Wysoczyzny Kujawskiej, na jej dwóch pojezierzach: Pojezierzu Wielkopolskim oraz Pojezierzu Kujawskim. Teren urozmaicony jest

licznymi pagórkami moreny czołowej, jeziorami oraz licznymi ciekami wodnymi, z których najważniejsze są: rzeka Zgłowiączka i Lubieniec (zwany Chodeczką), gdzie występują terasy kemowe, sięgające kilku metrów wysokości. Sieć hydrofoniczną gminy stanowi w przeważającej części rzeka Zgłowiączka wraz z dopływami – rzekami: Kocieniec, Lubieniec i Dunaj - sama będąca lewobrzeżnym dopływem Wisły. Zgłowiączkę zasilają opady, natomiast zlewniami są obszary rolnicze, tereny zurbanizowane oraz kompleksy leśne.

Administracyjnie gmina Lubraniec leży w południowej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie włocławskim. Należąc do typu gmin miejsko-wiejskich, gmina Lubraniec jest jedną ze 144 gmin województwa kujawsko-pomorskiego i jedną z 5 gmin w powiecie ziemskim włocławskim o statusie miejsko-wiejskim. W najbliższym sąsiedztwie gminy znajdują się (alfabetycznie): gmina Boniewo, gmina Brześć Kujawski, gmina Chocień, gmina Izbica Kujawska, gmina Osiecin, gmina Topólka oraz gmina Włocławek.

Gmina zajmuje powierzchnię 148,18 km² z czego powierzchnia samego miasta Lubraniec wynosi 1,97 km². Gminę zamieszkuje 10 138 osób, z czego 3 255 to mieszkańcy Lubrańca (źródło: <http://www.bip.lubraniec.pl/?cid=8>, dane z dnia 31.12.2011). Ze względu na powyższe wartości, w strukturze województwa kujawsko-pomorskiego gmina Lubraniec należy do większych gmin województwa. Składa się ona z 50 miejscowości, wśród których wyróżniają się 33 sołectwa: Annowo, Bielawy, Biernatki, Bodzanowo, Czajno, Dąbie Kujawskie, Dęby Janiszewskie, Dobierzyn, Gołębin Parcele, Gołębin Wieś, Janiszewo, Kazanie, Kłobia, Koniec, Kolonia Piaski, Krowice, Lubraniec Parcele, Lubrańczyk, Milżyn, Milżynek, Ossowo, Rabinowo, Redecz Kalny, Redecz Wielki, Sarnowo, Siemnówek, Skaszyn, Smogorzewo, Sułkowo, Świątniki, Wiktorowo, Wola Sosnowa, Żydowo oraz Miasto Lubraniec. Sołectwa te obejmują w sumie 50 miejscowości i miasto.

Gmina leży na glinach zwałowych, a torfy, piaski i muły rzeczne znajdują się jedynie w dolinach rzek. Gleby tego obszaru powstały w większości z piasków gliniastych i słabogliniastych.

Ryc. 1. Mapa lokalizacyjna gminy Lubraniec (źródło: [http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Lubraniec_\(gmina\)_location_map.png#file](http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Lubraniec_(gmina)_location_map.png#file)).

Teren gminy w 88 % stanowią użytki rolne z przewagą gleb dobrych, a tylko w 4 % - użytki leśne. Wysokowartościowe gleby oraz tzw. uroczyska – o zróżnicowanym, bogatym w gatunki drzewostanie i wielowarstwowym układzie runa podszytu stanowią najcenniejsze bogactwa naturalne gminy. Kompleksy leśne znajdują się jedynie w okolicach Sarnowa i Dąbia Poduchownego.

Siedzibą władz gminy jest miasto Lubraniec, położone nad rzeką Zgłowiączką, przy drodze wiodącej z Koła do Brześcia Kujawskiego. To tu znajduje się Urząd Miejski w Lubrańcu, jak i ośrodki świadczące usługi dla ludności w zakresie zdrowia, kultury i oświaty oraz przemysłu i handlu.

Od września 2015 roku, jako impreza cykliczna, organizowany jest Festiwal Kuchni Kujawskiej, podczas którego gospodynie z Lubrańca i okolic przygotowują czarninę - jako tradycyjną potrawę z tych stron i jednocześnie lokalny przysmak. Pierwsze takie wydarzenie odbyło się 13 września 2015 w ramach corocznie obchodzonych dożynek.

Herb Lubrańca przedstawia na czerwonym polu drzewo – sosnę z trzema zielonymi koronami, pniem oraz pięcioma brązowymi korzeniami. Herb jest nawiązaniem do szlacheckiego herbu Godziemba, którym posługiwali się dawni właściciele miasta – rodzina Lubrańskich. Barwy flagi gminy wynikają z barw herbu i są to: zieleń, brąz i czerwień. Flaga składa się z trzech poziomych pasów, które odpowiadają poszczególnym barwom. W lewej górnej części flagi – na zielonym obszarze umieszczono herb gminy (źródło: www.bip.lubraniec.pl/bip_download.php?id=4947). Każdego dnia, w południe, z kuranta Urzędu Miejskiego w Lubrańcu rozbrzmiewa hejnał Lubrańca (na mocy Uchwały XL/290/2006 z dnia 29 maja 2006 r.). Jego melodię opracował Zbigniew Wojciechowski, a sam hejnał oparty jest na kanwie piosenki o Lubrańcu pt.: „Miasteczko”, autorstwa Jerzego Śmiałka,

nieżyjącego już mieszkańca tego miasta. Codziennie odtwarzane jest nagranie wykonania tej melodii solo na trąbce przez Zbigniewa Drażka.

„Spośród wielu miasteczek tego regionu

Tylko o jednym śpiewać dziś właśnie chcę

W nim spędziłem dzieciństwo swe i młodość

Z nim też wiąże wszystkie nadzieje swe

Miasteczko kochane, tak mało w Polsce znane

Miasteczko, o którym nie śpiewał nikt

Za miastem zboża się złocą

I w stawach żaby rechocą

I trawa tu pachnie i szumi las

Mijały wieki i wiele się tu zmieniło

Lud ciężką pracą wykuwał dole swą

Wody Zgłowiączki leniwie do Wisły płynęły

Lecz nikt nie słyszał o miasteczku tym

Miasteczko...

Śpiewam o swoim miasteczku, bo jestem dumny

Że właśnie takiego drugiego nie ma już nikt

Życie w nim płynie teraz coraz przyjemniej

A małym miasteczkiem tym Lubraniec jest.”

Źródło: http://lubraniec.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=106

2. Sieć osadnicza gminy Lubraniec.

Pod względem archeologicznym teren gminy Lubraniec jest bardzo interesujący. Należy bowiem do najintensywniej zasiedlanych w pradziejach terenów Ziemi Kujawskiej. Biorąc pod uwagę czynniki takie jak: ilość punktów osadniczych, położenie i ich skupiska, na terenie gminy wyróżnić można 3 strefy osadnicze: obszar doliny rzeki Zgłowiączki, obszar doliny rzeki Lubieńka oraz okolice Dąbia Kujawskiego i Bodzanowa.

W pierwszej strefie osadniczej, przebiegającej wzdłuż Zgłowiączki na całym jej odcinku, odnaleziono ślady kultur neolitycznych: pucharów lejkowatych (KPL) i amfor kulistych (KAK) w okolicach Janiszewa, Dębów Janiszewskich, Milżyna, Sarnowa i w okolicy Sułkowa. W Sarnowie znajduje się rezerwat archeologiczny z dziewięcioma zrekonstruowanymi grobami megalitycznymi, zwanymi kujawskimi sprzed ok. 5 tys. lat, gdzie chowani byli przedstawiciele wspomnianych kultur. Ta część doliny rzeki została najliczniej zasiedlona w okresie rzymskim, jak również w okresie wczesnego średniowiecza i średniowiecza, o czym świadczy kompleks stanowisk we wsi Zgłowiączka i jej okolicy (w Sułkowie i Janiszewie) oraz grodziska w Sułkowie i Zgłowiączce.

W strefie drugiej najbardziej interesujące jest osadnictwo z okresu rzymskiego, występujące w okolicach Biernatek, Kłobi, Nowej Kłobi oraz wczesnego średniowiecza i średniowiecza skupione w poprzednio wymienionych miejscowościach i ponadto w Ossowie.

W trzeciej strefie osadnictwa, skupionej wokół Dąbia Kuj. i Bodzanowa warte wspomnienia są ślady osadnictwa z epoki neolitu, KPL, i KAK.

W sumie na terenie gminy zaewidencjonowanych zostało 393 stanowisk, z których 104 stanowi dużą i średnią wartość poznawczą.

Współczesna sieć osadnicza prezentuje się następująco:

Miasto: Lubraniec

Wsie:

1. Agnieszkowo
2. Annowo
3. Bielawy
4. Biernatki
5. Bodzanowo
6. Borek
7. Brzezina (ulica)
8. Czajno
9. Dąbie Kujawskie
10. Dąbie Poduchowne
11. Dęby Janiszewskie
12. Dobierzyn
13. Florianowo
14. Gołębin
15. Gołębin - Parcele
16. Janiszewo
17. Kazanie
18. Kłobia
19. Kłobia Nowa
20. Kolonia Łódź
21. Kolonia Piaski
22. Koniec
23. Korzeszynek
24. Krowice
25. Lubraniec-Parcele
26. Lubrańczyk
27. Milżyn
28. Milżynek
29. Ossowo
30. Rabinowo
31. Redecz Kalny
32. Redecz Wielki-Parcele
33. Redecz Wielki-Wieś
34. Sarnowo
35. Siarczyce

36. Siemnowek
37. Skaszyn
38. Smogorzewo
39. Stok
40. Sułkowo
41. Świątniki
42. Turowo
43. Wiktorowo
44. Wola Sosnowa
45. Zgłowiączka
46. Żydowo

Kolonie:

1. Józefowo

Osady:

1. Górniak
2. Józefowo
3. Marysin
4. Sarnowo

(źródło: <http://wykaz.iwai.pl/g0418125.html>)

3. Ogólna charakterystyka środowiska kulturowo-przyrodniczego gminy Lubraniec.

Gmina Lubraniec leży na terenie historycznych Kujaw. Od najdawniejszych czasów tereny te były zamieszkiwane przez ludność różnych kultur. Wymienić należy okresy wzmożonej działalności człowieka od kultury łużyckiej, poprzez okres wpływów rzymskich, osadnictwo wczesnośredniowieczne, na późnym średniowieczu i czasach nowożytnych kończąc. Od średniowiecza miasto było ośrodkiem parafii pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela, która po raz pierwszy została wymieniona w wykazach z lat 1325 – 1327. Na rozwój miasta wpłynęło niewątpliwie jego korzystne położenie – przy trakcie prowadzącym z Kowala do Wielkopolski. Nie bez znaczenia pozostawał fakt bliskości rzeki Zgłowiączki, która w średniowieczu była rzeką żeglowną. Na Kujawach łączyła się z Jeziorem Mielneńskim, a w okolicach Wieńca, poprzez Bachorzę łączyła się ze szlakiem żeglugowym: Warta – Gopło – Noteć. Średniowieczny Lubraniec był również gniazdem rodowym Godziembitów, wśród których w wieku XV linia z Lubrańca zaczęła odgrywać czołową rolę. Szczególnie zasłużeńi dla podniesienia znaczenia rodziny, jak i gniazdowej miejscowości mieli potomkowie dziedzica Lubrańca – Mikołaja (wzmiankowanego w 1398 roku) i jego żony Helszki z Oporowa. Piastowali oni zaszczytne stanowiska, zarówno świeckie, jak i kościelne. To również dzięki nim w 1509 roku został wydany monarszy przywilej na lokację miasta w Lubrańcu przez Zygmunta I Starego. Zasługi rodu mają swoje odzwierciedlenie we współczesnym herbie Lubrańca, w którym od XVI wieku głównym motywem ikonograficznym pozostaje godło rycerskiego herbu Godziemba.

W 1559 roku dobra lubranieckie zostały przejęte przez syna ostatniego ordynata, a po jego bezpotomnej śmierci – stały się własnością najpierw Chlewickich, później (w latach 40. XVII wieku) Szczawińskich, którzy dobra lubranieckie utracili. Wiek XVII nie należał do szczęśliwych dla Lubrańca – ze względu na postępującą pauperyzację miast, spowodowaną przez wojny i kryzys monetarny (II połowa XVI wieku). Prawdziwą jednak katastrofą dla miasta była najazd Szwedów w 1655 roku, którzy ograbili i spalili większość domostw. Z 47 zamieszkałych przed wojną domostw, w 1662 roku zostało się jedynie 15.

Dobra lubranieckie przetrwały okresy wojennej zawieruchy i kilkakrotnych prób podziału, a ich właściciele do końca XVII wieku stanowili elitę majątkową i społeczną Kujaw.

Kolejnym właścicielem dóbr został w 1690 roku Zygmunt Dąbski, uczestnik wypraw Jana Sobieskiego przeciw Turkom i Tatarom. Miasto zaczęło rozkwitać. Najprawdopodobniej to nowy właściciel sprowadził do miasta Żydów, dla których rozpoczął budowę synagogi (wzmianka o niej pochodzi z 1691 roku). Kolejni właściciele – z rodziny Dąbskich - również kładli nacisk na rozwój gminy żydowskiej, a co za tym idzie – Lubrańca jako ważnego ośrodka handlowego na trasie wielkim warszawskim.

W styczniu 1793 roku Lubraniec znalazł się pod zaborem pruskim. Miasto liczyło wtedy ok. 1000 mieszkańców, a pozycja gospodarcza była ustabilizowana gospodarczo. Jednak trudna sytuacja polityczna i gospodarcza w okresie Księstwa Warszawskiego spowodowała zadłużenie dóbr. W 1815 roku Lubraniec wraz z powiatem brzeskim znalazł się w granicach Królestwa Polskiego. W 1827 roku w drodze licytacji dobra lubranieckie nabył Augustyn Józef Ludwik Słubicki, który doprowadził do ich rozkwitu. Po jego śmierci majątkiem zarządzała wdowa – Łucja ze Zboińskich, a później – przez córkę Joannę Słubickich Mniewską. Majątek uległ ponownemu zadłużeniu, a samo miasto na mocy ukazu z 1866 roku o zniesieniu stosunków dominalnych w miastach Królestwa Polskiego zostało uwłaszczone, a następnie pozbawione praw miejskich i zamienione w osadę. Kolejni właściciele dóbr to: Elżbieta z Dembowskich Piwnicka i rodzina Grodzickich, z których pochodził ostatni właściciel pałacu w Lubrańcu – Stanisław Grodzicki. W 1939 roku Lubraniec znalazł się bowiem na terenach włączonych do Rzeszy Niemieckiej, a zimą 1940 roku Grodziccy zostali wypędzeni do Generalnej Guberni. Po reformie rolnej w 1945 roku Grodziccy utracili dobrana rzecz Skarbu Państwa (Bokota, Nowakowski, 2000, str. 8-21).

W mieście jak i na terenie gminy zachowało się wiele zabytków, głównie budowle architektury sakralnej oraz dawne rezydencje dworskie. W Lubrańcu najważniejsze z nich to: dawna synagoga w stylu barokowym z I połowy XIX wieku, neogotycki kościół parafialny p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej z 1490 roku, cmentarz parafialny z kaplicą św. Anny z 1834 roku i zabytkowymi nagrobkami, budynek Domu Ludowego z 1930 roku, zespół dworsko-parkowy z dworem z 1920 roku i parkiem krajobrazowym oraz budynek Liceum Ogólnokształcącego z lat 20. XX wieku.

Najważniejsze obiekty zabytkowe na terenie gminy w pozostałych miejscowościach to m. in.: drewniany kościół p.w. Św. Trójcy z XVIII wieku w Dąbiu Kujawskim i zespół dworski z alkierzowym dworkiem z połowy XIX wieku, zespół pałacowo-parkowy w Kazaniu, kościół p.w. św. Wojciecha z końca XIX wieku, dwór i młyn wodny w Ossowie, dwór murowany z czworakiem i budynkiem mieszkalnym z pocz. XX wieku w Redczu Kalnym, rezerwat archeologiczny grobowców kujawskich sprzed ok. 3500 lat p.n.e. w Sarnowie, dwór murowany z końca XIX wieku w Sułkowie oraz dwór murowany z końca XIX wieku z zespołem folwarcznym w Żydowie (źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa : Rejestr zabytków nieruchomości – [województwo kujawsko-pomorskie](#) ()). 30 czerwca 2015. [dostęp 06.09.2015]

Gmina Lubraniec może pochwalić się wieloma pomnikami przyrody: w Lubrańcu - lipa drobnolistna (teren dawnego cmentarza ewangelickiego), Ossowie – dwa pomnikowe dęby, w Redczu Kalnym – dąb szypułkowy w parku krajobrazowym i Dąbiu Kujawskim – pomnikowa lipa.

4. Słownik pojęć.

Ilekróć w niniejszym programie jest mowa o:

1. Gminie – rozumie się przez to Gminę Lubraniec.
2. Programie – mowa o Gminnym Programie Opieki nad zabytkami Gminy Lubraniec na lata 2016-2019.
3. Ustawie – należy przez to rozumieć ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1446 z późn. zm.),

4. Konserwatorze (WKZ) – rozumie się przez to Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Toruniu, Delegatura we Włocławku.

5. Rejestrze – rozumie się Rejestr zabytków województwa Kujawsko-Pomorskiego.

6. Planie – mowa o miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

5. Podstawa prawna i cele opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Cele i priorytety, jakie są wyznaczone w Programie wynikają nie tylko z wymagań ustawowych, ale także podporządkowane są głównemu celowi działań samorządu, czyli osiągnięciu zrównoważonego rozwoju gminy. Ów rozwój prowadzić ma do poprawy jakości życia lokalnej społeczności. Wdrożenie programu wynika z kolei z ustawowych obowiązków władz samorządowych z zakresu kultury i ochrony zabytków, w myśl zapisów ustawy z dnia 17 września 2015 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2015 r. poz. 1515). Mówią one, że ochrona zabytków i opieka nad zabytkami jako jedno z zadań własnych gminy, stanowi jeden z elementów „zaspakajania zbiorowych potrzeb wspólnoty”.

Drugim aktem prawnym, w oparciu o który przygotowujemy jest Program jest art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568, z późn. zm.). Artykuł ten stanowi, że obowiązkiem burmistrza jest konieczność sporządzenia na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami. Program ten – po uprzednim uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków – zostaje przyjęty przez radę gminy i ogłoszony w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Obowiązkiem burmistrza jest również sporządzanie co 2 lata sprawozdania z realizacji założeń programowych i jego przedstawiania na radzie gminy.

Zgodnie z art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568, z późn. zm.) celem Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami jest w szczególności:

1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,

2. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,

3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,

4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,

5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,

6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,

7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

6. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.

Akty prawa dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego:

a) ogólnoświatowe: konwencja UNESCO w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, ustanowiona w 1972 r. w Paryżu - wyróżniająca obszary i obiekty mające „najwyższą powszechną wartość” poprzez wpisanie na „Listę Dziedzictwa Światowego UNESCO” (podpisana przez Polskę w 1976 r.).

- b) Unii Europejskiej: Traktat z Maastricht podpisany w 1992 r., Rozporządzenie Rady EWG z dnia 9 grudnia 1992 w sprawie wywozu dóbr kultury, Dyrektywa Rady EWG z dnia 15 marca 1993 w sprawie zwrotu dóbr kultury wyprowadzonych niezgodnie z prawem z terytorium Państwa Członkowskiego oraz Program Kultura 2000.
- c) krajowe: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku, która stanowi, że ochrona zabytków należy do konstytucyjnych obowiązków zarówno państwa, jak i każdego obywatela; Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. Nr 162 poz. 1568 z dnia 17 września 2003 r. z późn. zm.), która jako główny akt prawny regulujący zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce, uwzględnia podział na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami.

Art.3. ustawy wyjaśnia pojęcia, a do niniejszego opracowania najważniejsze z nich są:

- zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową; gdzie zabytek nieruchomy to nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, a zabytek ruchomy – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych;
- zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- historyczny zespół budowlany – powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na swoją formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- krajobraz kulturowy – przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze.

Art.4. Ustawy stanowi, że ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu kontrolę stanu i przeznaczenia zabytków oraz podejmowanie prawne i finansowe czynności sprzyjających utrzymaniu dobrostanu zabytków; art. 5 mówi, że opiekę nad zabytkiem sprasowują właściciele lub posiadacze zabytków, którzy zostali zobligowani do dbałości o obiekty i obszary zabytkowe poprzez ich właściwe wykorzystywanie, zabezpieczanie, a także ich popularyzację; art. 6 stanowi, że ochronie i opiece podlegają: zabytki nieruchome będące w szczególności krajobrazami kulturowymi, układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi, dziełami architektury i budownictwa, obiektami techniki, zabytki ruchome będące, np. dziełami sztuki i pamiątkami historycznymi, zabytki archeologiczne, jak również podlegające ochronie nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy danego miejsca; art. 7 określa cztery prawne formy ochrony zabytków: wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego; art. 16 ust. 1 mówi o możliwości utworzenia parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania charakterystycznych dla miejscowej tradycji budowlanej obiektami na podstawie uchwały rady gminy (po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków); art. 17 stanowi o możliwości ustanowienia ograniczeń na terenie parku kulturowego w sprawach dotyczących działalności w nich prowadzonych, która nie służy dobrostanowi chronionych prawem obiektów; art. 18 wskazuje konieczność uwzględnienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w strategii, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego; art. 19 mówi, że we wspomnianych dokumentach w szczególności należy uwzględnić ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru, ich otoczenia, zabytków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, parków kulturowych; nakłada na gminy

obowiązek włączenia ustaleń gminnego programu opieki nad zabytkami do wspomnianego studium i planu; art. 20 mówi, iż wszelkie projekty i zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego należy uwzględniać z wojewódzkim konserwatorem zabytków; art. 21 stanowi, że podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami dla gmin jest ewidencja zabytków, a art. 22 nakłada na burmistrza obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu danej gminy; art. 89 precyzuje organy ochrony zabytków, czyli Generalny Konserwator Zabytków, działający w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, jak i wojewódzki konserwator zabytków wykonujący zadania i kompetencje w tym zakresie – wojewody.

Inne akty powiązane traktujące o ochronie i opiece nad zabytkami.

1. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.),
2. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz.U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118 z późn. zm.),
3. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.),
4. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 92, poz. 880 z późn. zm.),
5. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 z późn. zm.),
6. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz.U. z 2001 Nr 13, poz. 123 z późn. zm.),
7. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
8. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.), określająca szczegółowo zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach.
9. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.),
10. Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 673 z późn. zm.), której przepisy regulują ochronę materiałów archiwalnych.

II. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy.

1. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy.

a) statut gminy

Statut Gminy Lubraniec, uchwalony został uchwałą nr II/4/2002 Rady Miejskiej w Lubrańcu z dnia 13 grudnia 2002 r. wraz z późniejszymi zmianami. Powiązania statutu z Programem:

w zakresie uchwalenia Programu, uchwalania budżetu (środków na ochronę zabytków) na kolejne lata oraz zasad dostępu do Programu przez obywateli.

b) strategia rozwoju

Strategia Rozwoju Gminy Lubraniec na lata 2001-2015 uchwalona została uchwałą nr XXII/151/2000 z dnia 6 listopada 2000 roku. Powiązanie Strategii Rozwoju z Programem w działach:

Analiza SWOT:

- mocne strony – pkt. 10. duży potencjał ludzki w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym, pkt. 11. czyste powietrze, pkt. 13. aktywne społeczeństwo (s. 22).
- szanse – pkt. 6. aktywne instytucje kultury, pkt. 9. dobre warunki środowiskowe: niskie skażenie wody, gleb, powietrza.
- cel operacyjny dla celu nr 1: wzrost poziomu rozwoju gospodarczego: dobrze rozwinięty sektor usług (komunikacja, transport, kultura, ochrona zdrowia, oświata, turystyka, rzemiosło) str. 26.

Zadania z działu kultura i sport: zagospodarowanie terenu rezerwatu archeologicznego w Sarnowie, wydanie informatora historycznego o grobowcach (str. 33)

Dział: Turystyka i rekreacja: zagospodarowanie turystycznych zasobów dziedzictwa kulturowego – wytyczenie szlaków turystycznych i stworzenie infrastruktury turystycznej (str. 33)

c) plan zagospodarowania przestrzennego

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania Gminy Lubraniec

Powiązania Programu ze Studium Uwarunkowań w zakresie :

- uwarunkowań wynikających z wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (s. 31-33).
- uwarunkowań wynikających ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (s. 13 - 18).

2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu zachowania dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy.

a) miasto Lubraniec:

W Lubrańcu na uwagę zasługują następujące zabytki: dawna synagoga żydowska z I połowy XIX w, wybudowana w stylu barokowym; neogotycki kościół parafialny p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej z 1490 r. wraz z budynkiem plebani z ok. 1490 r., będący wcześniej klasztorem kanoników regularnych; cmentarz parafialny z kaplicą Św. Anny z 1834 r. wraz z zespołem zabytkowych nagrobków; budynek Domu Ludowego z 1930 r. oraz zespół pałacowo – parkowy, w skład którego wchodzi: pałac murowany z 1827 r. wraz z oficynami przypałacowymi pochodzącymi z XIX w. oraz park krajobrazowy z 1826 r. Ciekawy architektonicznie jest też budynek Liceum Ogólnokształcącego wybudowany w latach 1924 – 1926.

Stan części obiektów opisany jest w kolejnych punktach. Pozostałe zachowane są w różnych stanach w zależności od właściciela czy użytkownika obiektu. Przy ewentualnych remontach i adaptacjach należy pamiętać o zachowaniu wystroju elewacji, w celu zachowania oryginalności zabytku.

b) kościoły:

- katolickie:

W Dąbiu Kujawskim znajduje się drewniany kościół p.w. Św. Trójcy, zbudowany w latach 1789 – 1790; kościół wzmiankowany już w 1136 r.

W Kłobii godnym uwagi jest kościół p.w. Św. Wojciecha - drewniany, powstały w latach 1883 – 1888, wyremontowany w 1972r., otoczony ogrodzeniem murowano – stalowym z drugiej połowy XIX w. W niedużej odległości wybudowano nowy kościół, przez co stary przestał pełnić funkcję sakralną. Niestety, nie prowadzone są żadne prace mające na celu restaurację obiektu, który obecnie grozi zawaleniem.

c) zespoły dworsko-parkowe i pałacowo-parkowe:

W gminie Lubraniec znajduje się wiele zespołów dworsko – parkowych i pałacowo – parkowych. W Dąbiu Kujawskim znajduje się zespół dworski z unikalnym dworkiem o zabudowie alkierzowej z połowy XIX w., oraz park krajobrazowy z przełomu XVIII i XIX w. Z kolei w miejscowości Kazanie na uwagę zasługuje zespół pałacowo – parkowy obejmujący murowany dwór wraz z oficyną z 1918 r., oraz wybudowane ok. 1900 r.: dom rządcy murowany, murowana stajnia i murowaną stodołę oraz park krajobrazowy z drugiej połowy XIX w. z drzewostanem w stanie dobrym, choć park jest zaniedbany.

W Kłobii znajduje się zespół parkowo – dworski z dworkiem murowanym z 1920 r. i pozostałością drzewostanu parkowego.

W Ossowie znajduje się dwór murowany z końca XIX w. oraz park krajobrazowy podlegający prawnej ochronie. Redecz Kalny posiada z kolei dwór murowany z czworakiem i budynkiem mieszkalnym, pochodzące z 1900r. oraz park krajobrazowy z XIX w, w którym występuje dąb szypułkowy będący pomnikiem przyrody. W Sułkowie znajduje się kolejny zespół pałacowo-parkowy, w którego skład wchodzi: dwór murowany z ok. 1890 r. z parkiem krajobrazowym z końca XIX w.

W Turowie istnieje założenie parkowe z resztką drzewostanu na granicy założenia – aleja lipowa została wycięta, a aleja klonowa wiedzie do lasu.

W Żydowie znajduje się dwór murowany z końca XIX w. z zespołem folwarcznym złożonym z budynków gospodarczych: czworaka, spichrza, chlewni, obory, lodowni. Zachował się również park krajobrazowy.

Parki są w większości pozbawione dużej liczby dawnego drzewostanu. Brak opieki i zaniechanie nowych nasadzeń spowodował zupełny zanik niektórych z nich.

d) stanowiska archeologiczne:

Na terenie gminy znajdują się 427 stanowiska archeologiczne, zlokalizowane w ramach programu Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP). Pełny ich wykaz znajduje się w załączniku nr 1 do Programu (na końcu opracowania).

Z najważniejszych obiektów archeologicznych wymienić można grobowce megalityczne w Sarnowie oraz trzy grodziska średniowieczne, w miejscowościach Sułkowo, Turowo i Zgłowiączka. Formą ochrony tych stanowisk są wpisy do rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego i gminnej ewidencji zabytków. Stanowiska archeologiczne wpisane do Rejestru zachowane są w stanie dobrym, bez wyraźnych zagrożeń, także inwestycyjnych. Ponadto w Zgłowiączce grodzisko wchodzi w skład średniowiecznego zespołu osadniczego.

Fot. 2. Grodzisko średniowieczne w Zgłowiączce (fot. Ewa Kubska-Oleksy)

Sarnowo – unikatowe megality

W Sarnowie znajduje się rezerwat archeologiczny, gdzie dokonano odkrycia prahistorycznego cmentarzyska kurhanów zwanych grobowcami kujawskimi. Należy ono do jednych z najstarszych i najbardziej okazałych odkryć. Grobowce powstały ok. 3500 lat p.n.e. i były dziełem ludności kultury pucharów lejkowatych, która włączyła się w megalityczny prąd kulturowy, obejmujący prawie całą Europę. W lesie między wsiami Czamaninek i Wola Sosnowa ocalało 9 grobowców megalitycznych. Sześć z nich tworzy dwie grupy oddalone od siebie o 20 m. Na uboczu usytuowane są trzy pozostałe – ten najbardziej reprezentacyjny i dwa mniejsze.

Grobowce mierzą od 30 m do 83 m długości, przy szerokości czoła od 10 – 12 m. Grobowce swym kształtem przypominają trójkąty z wydłużonymi szczytami. Niegdyś zapewne wyższe, dziś wznoszą się nie na więcej niż 2 m.

Do rezerwatu prowadzi leśna droga, przy której znajduje się parking i wiata, a od niej biegnie dobrze opisana ścieżka archeologiczna prowadząca do dziewięciu grobowców. Zespół grobowców w Sarnowie w 1968 roku został wpisany do rejestru zabytków pod nazwą: neolityczne kujawskie grobowce kujawskie.

W celu ochrony tak wartościowego kompleksu zabytków Rada Miejska w Lubrańcu na mocy Uchwały nr XL/324/2010 z dnia 22 października 2010 roku postanowiła o utworzeniu „Parku Kulturowego Sarnowo” (D. Sukniewicz, A. Myrta, 2010).

e) cmentarze:

- katolickie parafialne:

Dąbie Kujawskie – cmentarz rzymsko-katolicki z początku XIX w.

Kłobia - cmentarz rzymsko – katolicki z XIX w. z zespołem zabytkowych nagrobków.

Lubraniec

Zgłowiączka

Pierwotnie cmentarze zlokalizowane były w najbliższym otoczeniu kościoła (tzw. przykościelne). Innym typem cmentarzy są cmentarze parafialne zlokalizowane poza miejscowością.

- ewangelickie:

Na terenie gminy znajdują się także cmentarze ewangelickie, położone w miejscowościach: Siarczyce, Sarnowo, Lubraniec, etc.

Fot. 3. Płyta nagrobna na cmentarzu ewangelickim w Sarnowie (fot. Ewa Kubska-Oleksy).

- żydowski (kirkut):

W Lubrańcu, teren dawnego cmentarza żydowskiego znajduje się na znacznym wzniesieniu, z daleka widocznym dzięki kilku znacznym rozmiarów sosnom. Inicjatywą społeczną z odnajdywanych w różnych okolicznościach macew wzniesiono pomnik ku pamięci dawnych mieszkańców tego miasta. Z pewnością jest to unikatowa, warta zobaczenia i kontemplacji kompozycja.

- wojenne:

Gołębin Parcele – cmentarz ofiar I-szej wojny światowej.

f) zabytki techniki:

Ossowo - młyn wodny, ob. elektryczny, drewn., ok. 1900.

g) budynki mieszkalne i gospodarcze:

Zlokalizowane są na terenie całej gminy, budynki o dzisiejszej funkcji mieszkalnej i gospodarczej (dawniej szkoły, poczty, budynki mieszkalne i gospodarcze). Obiekty te zachowane są w różnych stanach w zależności od użytkownika/właściciela obiektu.

h) kapliczki:

Annowo – figura przydrożna Matki Boskiej 1932 r.

Dąbie Kujawskie – figura Matki Boskiej po 1920 r., figura Chrystusa Króla – po 1920 r. (obie figury znajdują się przy kościele); figura przydrożna Chrystusa Pana;

Kłobia – figura przykościelna Matki Boskiej – po 1920 r.

Lubraniec – figura przydrożna (Aleja Lipowa/Wojska Polskiego) – pocz. XX w.

Milżynek – kapliczka przydrożna z figurką MB 1941 r.

Redecz Kalny – figura przydrożna MB – po 1920 r.

Siarczyce – kapliczka przydrożna na dębie ok. 1900 r.

Siemnowek – kapliczka murowana przydrożna ok. 1900 r.

Smogorzewo – kapliczka przydrożna murowana z figurą św. Józefa z Dzieciątkiem po 1920 r.

Turowo – kapliczka przydrożna kon. XIX w.

Zgłowiączka – figura przydrożna Matki Bożej 1938 r.

Żydowo – figura przydrożna św. Józefa z Dzieciątkiem 1937; figurka przydrożna Chrystusa – lata 30. 1920.

i) pomniki:

Na uwagę zasługuje pomnik Tadeusza Kościuszki stojący przy skrzyżowaniu dróg w Zgłowiączce, ufundowany w większości z zasobów Jadwigi i Stefana Borzymów w 1917 r.

Fot. 4. Pomnik Tadeusza Kościuszki (fot. Ewa Kubska-Oleksy).

Fot. 5. Pomnik Tadeusza Kościuszki – tablica na cokole (fot. Ewa Kubska-Oleksy).

3. Strefy ochrony konserwatorskiej na terenie gminy.

a) Strefa „A” pełnej ochrony konserwatorskiej – obejmująca zespoły i obiekty:

- kościół parafialny pw. św. Trójcy w miejscowości Dąbie Kujawskie
- zespół dworsko-parkowy w miejscowości Dąbie Kujawskie
- zespół dworsko-parkowy w miejscowości Kazanie
- kościół parafialny pw. św. Wojciecha w miejscowości Kłobia
- cmentarz parafialny w miejscowości Kłobia
- zespół dworsko-parkowy w miejscowości Kłobia
- kościół parafialny pw. Matki Boskiej Szkaplerznej w Lubrańcu
- cmentarz parafialny w Lubrańcu
- bożnica w Lubrańcu
- zespół pałacowo-parkowy w Lubrańcu
- zespół dworsko-parkowy w miejscowości Ossowo
- zespół dworsko-parkowy w miejscowości Redecz Kalny
- zespół dworsko-parkowy w miejscowości Sułkowo
- kościół parafialny pw. Narodzenia NMP w miejscowości Zgłowiączka
- zespół pałacowo-parkowy w miejscowości Żydowo

b) Strefa „B” ochrony konserwatorskiej – obejmująca zespoły i obiekty:

- zespół urbanistyczny miasta Lubraniec

c) Strefa „AW” ścisłej ochrony archeologicznej:

- neolityczne kujawskie grobowce megalityczne w miejscowości Sarnowo
- grodzisko w miejscowości Sułkowo
- grodzisko w miejscowości Turowo
- grodzisko w miejscowości Zgłowiączka

d) Strefa „W” ochrony archeologicznej:

Obejmuje stanowiska i zespoły stanowisk archeologicznych, znajdujące się głównie wzdłuż cieków wodnych rzek i jezior w sołectwach: Bodzanowo, Biernatki, Dąbie Kujawskie, Kłobia, Ossowo, Janiszewo, Milżyn, Sarnowo, Sułkowo, Zgłowiączka.

4. Obiekty nieruchomości wpisane do rejestru zabytków.

Dąbie Kujawskie

- kościół parafialny p.w. Św. Trójcy, drewniany, 1789 – 1790, restaur. 1909, remont. 1975 i 1979, nr rej.: A/429 z 15.11. 1982,
- zespół dworsko-parkowy, nr rej.: A/1332 z 10.12.1985,
- oficyna dworska, mur., ok. 1900, remont.,
- park krajobrazowy, XVIII, przekomponowany XIX w.

Kazanie

- zespół parkowo-dworski, nr rej.: A/1313 z 26.07.1984,
- dwór, mur., po 1918, proj. Antoni Aleksander Jawornicki, remont. 1938,
- park krajobrazowy, 2 poł. XIX w., powiększony l. 20. XX w.,
- budynki gospodarcze – stodoła, stajnia.

Kłobia

- kościół parafialny p.w. św. Wojciecha, mur., 1883 – 1888, remont. 1972 – 1974,
- mur ogrodzeniowy z bramą,
- starodrzew wraz z terenem przykościelnym w granicach działki nr 59.

Powyższe pozycje znajdują się pod nr rej.: A/490 z dnia 29.08.1996.

- cmentarz parafialny rzym.-kat.,
- mur ogrodzeniowy z bramą,
- starodrzew.

Powyższe pozycje znajdują się pod nr rej.: A/661 z dnia 02.07.1996.

- zespół parkowo –dworski:
- dworek, mur., ok. 1920, remont. 1981,
- park.

Powyższe pozycje znajdują się pod nr rej.: A/1237 z dnia 26.07.1984.

Lubraniec – miasto

Układ urbanistyczny, XVI i XIX w.

- kościół parafialny p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej, mur. 1905 – 1906, proj. Tomasz Pajzderski, remont. 1970 – 1971,
- mur ogrodzeniowy z bramą wraz z terenem przykościelnym w granicach działki nr 505.

Powyższe pozycje znajdują się pod nr rej.: A/471 z dnia 15.07.1996.

- cmentarz parafialny rzym.-kat. i komunalny,
- mur ogrodzeniowy z bramą,
- kaplica cmentarna p.w. św. Anny, mur., 1834, przebud. 1897,
- starodrzew.

Powyższe pozycje znajdują się pod nr rej.: A/659 z dnia 02.07.1996.

- bożnica, 1951 – 1952 i 1976 – 1985.mur., ok. poł. XVIII, zdewastowana na lata 1939 – 1945, remont.nr. rej.: A/697 z dnia 07.09.1960 i 07.06.1985,
  - ul. Kościuszki 14
  - zespół pałacowo-parkowy Mniewskich,
  - pałac, mur. Po 1827, proj. Hilary Szpilowski, remont. i częściowo przebud. 1939 – 1945 i po 1950.
  - oficyna, mur., 2 ćw. XIX w.,
  - park krajobrazowy, 1 poł. XIX w., przekomponowany 1965.
- Powyższe pozycje znajdują się pod nr rej.: A/1239 z dnia 26.07.1984.

Ossowo

- zespół parkowo-dworski:
  - dwór, mur., kon. XVIII, rozbud. 2 poł. XIX i pocz. XX,
  - park krajobrazowy, 2 poł. XIX.
- Powyższe pozycje znajdują się pod nr rej.: A/1238 z dnia 26.07.1984.

Redecz Kalny

- zespół parkowo-pałacowy:
  - dwór, mur., 2 poł. XIX, remont.,
  - park krajobrazowy, 2 poł. XIX.
- Powyższe pozycje znajdują się pod nr rej.: A/1236 z dnia 27.07.1984.

Sułkowo

- zespół dworski, nr rej.: dawnego woj. wrocławskiego: 138/A z 27.07.1984
- dwór, mur., ok. 1890, przebud., pocz. XX, remont. 1963,
- park krajobrazowy, k. XIX.

Zgłowiączka

- kościół parafialny p.w. Narodzenia NMP, mur., XV, gruntownie remont. I cz. rozbud. 1837, dobud. wieży z aneksami i remont. 1924, remont. l. 70 XX w., nr rej.: A/439 z dnia 17.02.1981

Fot. 6. Kościół pw. Narodzenia NMP (fot. Ewa Kubska-Oleksy).

Żydowo

- zespół pałacowo-parkowy: pałac, park krajobrazowy, zabudowa gospodarcza, czworak, nr rej.: A/1503 z dnia 27.07.1984 (źródło: <http://www.torun.wkz.gov.pl>).

5. Wykaz obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Annowo

Figura przydrożna Matki Boskiej; czas powstania 1932;

Dąbie Kujawskie

- zespół dworsko-parkowy, nr rej.: A/1332 z 10.12.1985;
- oficyny – ruina; czas powstania ok. 1900 r.;
- park dworski – XVIII w.,
- mostek nad strugą – II poł. XIX w.,
- lodownia – XIX w.,
- aleja lipowa – XIX w.
- zespół kościoła parafialnego:
- kościół parafialny p.w. Św. Trójcy, drewniany, 1789 – 1790, restaur. 1909, remont. 1975 i 1979, nr rej.: A/429 z 15.11. 1982;
- plebania – II poł. XIX w.,
- budynek gospodarczy – II poł. XIX w.,
- ogrodzenie z bramami – II poł. XIX w.,
- dzwonnica – lata 30. XX w.,
- figura Matki Boskiej – po 1920 (przed kościołem),

- figura Chrystusa Króla – po 1920 (przed kościołem),
- starodrzew,
- cmentarz parafialny: rzymsko-katolicki, II poł. XIX w.,
- figura przydrożna Chrystusa Pana, ok. 1930.
- zespół budynków szkoły:
- szkoła, 1928,
- dom nauczyciela, 1928,
- budynek gospodarczy, 1928,
- szalet, 1928,
- dom nr 5, „organistówka”, ok. 1900,
- dom nr 16a – dawna szkoła, ok. 1900.

Gołubin Parcele

- cmentarz ofiar I wojny św.

Kazanie

- zespół dworsko-parkowy:
- dwór, po 1918,
- oficyna dworska – ruina, kon. XIX w.,
- park dworski, II poł. XIX w.,
- stajnia (przebudowana), ok. 1900,
- stodoła (nie istnieje), 1900.

Powyższe obiekty wpisane są do rejestru zabytków pod nr A/1313 z dnia 26.07.1984 r.

- czworak murowany, ok. 1900,
- rządcówka murowana, ok. 1900,
- remiza straży pożarnej 1918.

Kłobia

- zespół kościoła parafialnego, wpisany do rejestru zabytków pod nr A/490 z dnia 29.08.1996
- kościół parafialny rzymskokatolicki p.w. św. Wojciecha, 1883 – 1888,
- brama z ogrodzeniem wokół kościoła,
- starodrzew wraz z terenem przykościelnym w granicach działki nr 59,
- figura przykościelna Matki Boskiej, po 1920,
- zespół cmentarza parafialnego, nr rej. A/661 z dnia 02.07.1996 r.
- cmentarz parafialny, rzymskokatolicki, 3 ćw. XIX w.,
- brama z ogrodzeniem, kon. XIX w.,
- starodrzew.
- zespół dworsko-parkowy, nr rej. A/1237/z dnia 26.07.1984 r.:
- dwór, ok. 1920,
- park dworski, XIX w.,
- budynki gospodarcze folwarczne, pocz. XX w.,

- dom nr 32 a, lata 20. XX w.,
- dom z budynkiem gospodarczym, 1924.

Kłobia Wieś

- dom nr 33, lata 20. XX w.

Lubraniec

- historyczny układ urbanistyczny XVI i XIX w.
- zespół kościoła parafialnego:
- kościół parafialny rzymskokatolicki p.w. św. Matki Boskiej Szkaplerznej, powst. 1905-1906, nr rej.: A/471 z dnia 15.07.1996
- ogrodzenie wraz z terenem przykościelnym w granicach działki nr 505, czas powstania: XIX/XX w., nr rej.: A/471 z dnia 15.07.1996
- plebiana, 1901 r.
- starodrzew
- zespół cmentarza parafialnego: wpis do rej. A/659 z dnia 02.07.1996
- cmentarz parafialny rzymskokatolicki,
- kaplica cmentarna p.w. św. Anny, 1834 r.
- ogrodzenie z bramą XIX/XXw.
- starodrzew
- zespół pałacowo-parkowy:
- pałac Mniewskich, po 1827, wpis do rej.: A/1239 z dnia 26.07.1984,
- oficyna, po 1927, wpis do rej.: A/1239 z dnia 26.07.1984,
- park pałacowy, pocz. XIX w., wpis do rej.: A/1239 z dnia 26.07.1984,
- budynek gospodarczy, kon. XIX w.,
- ogrodzenie z bramą II ćw. XIX w.,
- bożnica, ob. Lubranieckie Centrum Dziedzictwa Kulturowego, poł. XVIII w., nr rej.: A/697 z dnia 07.09.1960,
- cmentarz ewangelicki II poł. XIX w.,
- cmentarz żydowski, II poł. XIX w.,
- aleja lipowa,
- dom, ul. Św. Anny 12, pocz. XX w.,
- dom, ul. Św. Anny 15, pocz. XX w.,
- dom, ul. Św. Anny 22, pocz. XX w.
- Obiekty na ulicy Brzeskiej:
- dom nr 14, ok. 1900,
- młyn elektryczny, ob. magazyn, nr 33, ok. 1900,
- dom nr 26, pocz. XX w.,
- dom nr 39, pocz. XX w.,
- dom nr 41, XIX/XX w.,
- zespół budynków szkoły nr 51:

- szkoła 1924-26,
- oficyna zespołu szkoły, 1924 – 26,
- Obiekty na ul. Św. Józefa:
- dom, dom parafialny nr 4,
- dom nr 8, pocz. XX w.,
- dom nr 10, pocz. XX w.,
- dom, ul. Kaliska nr 15, pocz. XX w.,
- budynek dawnego Domu Ludowego i Kina, Plac Mariana Szulca 4, ok. 1930,
- dom, ul. Kujawska 7/Sienkiewicza, lata 30. XX w.,
- figura przydrożna, Al. Lipowa/Wojska Polskiego, pocz. XX w.

  Obiekty przy ul. Mickiewicza:

- dom 4 a, pocz. XX w.,
- dom nr 11, pocz. XX w.,
- dom nr 23, kon. XVIII w.

  Plac 3-go Maja:

- dom nr 6, pocz. XX w.,
- dom nr 7/7a, pocz. XX w.,
- dom nr 9, 1931,
- dom nr 11, pocz. XX w.

  Ulica Sienkiewicza:

- dom nr 5, pocz. XX w.,
- dom nr 11, pocz. XX w.,
- dom nr 48, pocz. XX w.,
- dom nr 58, pocz. XX w.,
- mieszalnia pasz, ul. Słowackiego,
- dom ul. Wojska Polskiego 1, pocz. XX w.

Marysin

- zespół budynków szkoły rolniczej (obecnie Zespół Szkół im. Marii Grodzickiej)
- szkoła, lata 20. XX w.,
- dom ogrodnika, lata 20. XX w.,
- budynek gospodarczy, lata 20. XX w.,
- lodownia.

Milżynek

- kapliczka przydrożna z figurką Matki Boskiej, 1941.

Ossowo

- zespół dworsko-parkowy, nr rej. A/1238 z dnia 26.07.1984,
- dwór, kon. XVIII w.,
- park dworski, II poł. XIX w.

- młyn wodny, drewniany, ob. elektryczny, ok. 1900 r.,
- dom młynarza, lata 20. XX w.,
- most drogowy nad przepustem przy stawach młyńskich, pocz. XX w.

Redecz Kalny

- zespół dworsko-parkowy nr rej. A/1236 z dnia 27.07.1984
- dwór, II poł. XIX w.,
- park dworski, II poł. XIX w.,
- dawny czworak 1, ob. dom mieszkalny, ok. 1900,
- dawny czworak 2, ob. dom mieszkalny, kon. XIX w.,
- bramy z ogrodzeniem parku dworskiego, ok. 1900,
- dawna rządówka, ob. dom mieszkalny, pocz. XX w.,
- figura przydrożna Matki Boskiej, po 1920.

Sarnowo

- neolityczne kujawskie grobowce megalityczne, wpisane do rejestru: C/68, 27.05.1968.

Siarczyce

- cmentarz ewangelicki, II poł. XIX w.,
- dawny dwór, ob. dom mieszkalny, pocz. XX w.,
- aleja lipowa, II poł. XIX w.,
- kapliczka przydrożna na dębie, ok. 1900.

Fot. 7. Cmentarz ewangelicki w Siarczycach (fot. Ewa Kubska-Oleksy).

Siemnówek

- kapliczka murowana przydrożna, ok. 1900;

Smogorzewo

- kapliczka przydrożna, murowana, z figurą św. Józefa i Dzieciątkiem, po 1900.

Sułkowo

- - zespół dworsko-parkowy, nr rej. A/138 z dnia 27.07.1984

- dwór, nr 16, ok. 1890,

- park dworski,

- grodzisko średniowieczne, nr C/38 z dnia 28.09.1965.

Turowo

- - zespół dworsko-parkowy:

- dwór, 1920,

- budynek folwarczny – mieszkalny, pocz. XX w.,

- stodoła, pocz. XX w.,

- pozostałości parku dworskiego, XIX/XX w.,

- grodzisko średniowieczne, nr rejestru: C/130 z dnia 31.01.1985 r.,

- kapliczka przydrożna, kon. XIX w.

Zgłowiączka

- zespół kościoła parafialnego:

- kościół parafialny rzymskokatolicki p.w. Narodzenia NMP, XV w., nr rej.: A/439 z dnia 17.02.1981,

- plebania, dawny dwór, lata 20. XX w.,

- budynek gospodarczy, ok. 1920,

- brama z ogrodzeniem wokół kościoła, ok. 1920,

- starodrzew.

- cmentarz parafialny rzymskokatolicki, kon. XIX w.,

- grodzisko średniowieczne, nr rej. C/53 z dnia 13.12.1965 r.,

- zespół budynków szkoły:

- szkoła nr 27, 1929,

- dawny dom dyrektora szkoły, ob. mieszkalny, nr 30, 1929,

- dom nauczyciela nr 29, 1929,

- szalet nr 27, 1929.

- dom nr 11 (dawniej 24), 1900,

- figura przydrożna Matki Bożej, 1938,

- historyczny układ ruralistyczny.

Żydowo

- - zespół dworsko-parkowy nr rej.: A/1503 z dnia 27.07.1984

- dwór 4 ćw. XIX w.,

- park dworski, kon. XIX w.,

- chlewnia 1, kon. XIX w.,
- chlewnia 2,
- lodownia – nie istnieje, kon. XIX w.,
- obora – kon. XIX w.,
- spichlerz – kon. XIX w.
- kuźnia – kon. XIX w.,
- czworak – kon. XIX w.
- czworak – kon. XIX w.,
- bramy z ogrodzeniem zespołu dworsko-parkowego – folwarcznego, kon. XIX w.
- figura przydrożna św. Józefa z Dzieciątkiem, 1937,
- figura przydrożna Chrystusa, lata 30. XX w.

LUBRANIEC

Najważniejsze z zabytków tego miasta to neogotycki kościół parafialny p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej z 1490 roku wraz z budynkiem plebanii z ok. 1490 r., będący wcześniej klasztorem kanoników regularnych. Świątynia została wybudowana w 1906 roku w stylu neogotyckim według projektu architekta Tomasza Pajzderskiego, z inicjatywy proboszcza Stanisława Muznerowskiego. Konsekrowana została w 1909 roku. Do budowy wykorzystano część murów poprzedniej świątyni z końca XV wieku, bowiem kościół powstał na miejscu dawnego konwentu kanoników regularnych. Świątynia jest murowana, kryta dachówką. Posiada wieżę zakończoną iglicą.

Wewnątrz na lewej ścianie znajduje się tablica erekcyjna z 1497 roku wykonana w piaskowcu z wizerunkami fundatorów poprzedniej świątyni. Wystrój kościoła wzbogaca polichromia Bronisława Kopczyńskiego z 1932 roku, witraże Edwarda Trojanowskiego z 1906 roku w stylu secesyjnym, chrzcielnica rzeźbiona w drewnie z XVI wieku, rzeźba w drewnie Matki Bożej z Dzieciątkiem z XV, obrazy św. Józefa z Dzieciątkiem z XVII. Ponadto w zakrystii znajduje się obraz na płótnie: „Ecce homo” z XVII wieku. Świątynia należy do Parafii Świętego Jana Chrzciciela w Lubrańcu, administracyjnie należy do diecezji włocławskiej (dekanat lubraniecki). W uroczystość Świętego Jana Chrzciciela, 24 czerwca, odbywa się odpust parafialny (źródło: Informacje historyczne. Parafia św. Jana Chrzciciela w Lubrańcu. [dostęp 2015-09-06]).

Kolejnym ważnym zabytkiem Lubrańca jest synagoga w stylu barokowym z I połowy XIX wieku. Zbudowana została w I poł. XVIII wieku za zgodą ówczesnego biskupa kujawskiego Walentego Aleksandra Czapskiego. Murowany budynek synagogi wzniesiony został na planie prostokąta. Główna sala modlitewna została przykryta płaskim stropem. W ścianie wschodniej znajdowała się wnęka na Aron ha-kodesz. Zdewastowana w okresie okupacji stanowiła magazyn aż do lat 80. XX w. Dopiero w 1984 roku przeprowadzono gruntowny remont budynku, dostosowując go do nowej funkcji – siedziby Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury (obecnie: Lubranieckie Centrum Dziedzictwa Kulturowego).

Pozostałe ważniejsze zabytki miasta to: cmentarz parafialny z kaplicą św. Anny z 1834 roku i zabytkowymi nagrobkami, budynek Domu Ludowego z 1930 roku, zespół dworsko-parkowy z dworem z 1920 roku i parkiem krajobrazowym oraz budynek Liceum Ogólnokształcącego z lat 20. XX wieku.

Gmina Lubraniec może pochwalić się wieloma pomnikami przyrody: w Lubrańcu - lipa drobnolistna (teren dawnego cmentarza ewangelickiego).

Fot. 8. Pomnik na rynku w Lubrańcu (fot. Ewa Kubaska-Oleksy).

6. Postulaty konserwatorskie dotyczące opieki nad zabytkami nieruchomymi.

Najważniejszym postulatem konserwatorskim jest zachowanie w największej ilości oryginalnej substancji zabytkowej w danym obiekcie. Przy remontach należy pamiętać o pozostawieniu pierwotnej bryły budynku, zachowaniu oryginalnego kształtu dachu i jego pokrycia oraz zachowaniu dawnej formy elewacji (gzymy, opaski okienne i drzwiowe, boniowanie, itp.). Należy zachować jak największą ilość oryginalnych stolarek okiennych i drzwiowych – szczególnie w elewacjach zewnętrznych. Planowane remonty należy uzgadniać z WKZ.

W przypadku poszczególnych obiektów znajdujących się w strefach ochronnych należy stosować poniższe wytyczne:

W strefie pełnej ochrony konserwatorskiej „A” nakazuje się:

- zachowanie zasadniczych proporcji wysokościowych zabudowy kształtujących sylwetę zespołu,
- zachowanie rozplanowania ulic i placów z zachowaniem historycznych linii zabudowy, wysokości i proporcji budynków oraz geometrii dachów,
- zachowanie charakteru wnętrza urbanistycznych,
- zachowanie historycznego podziału działek, ewentualnie nawiązanie do dawnych podziałów,
- zachowanie zabudowy historycznej i jej konsekwencja rewaloryzacja,
- zachowanie towarzyszącej, historycznej zieleni komponowanej,
- dostosowanie nowej, wprowadzanej w obszarze zabudowy do historycznej kompozycji urbanistycznej w zakresie sytuacji, skali i bryły,
- usuwanie obiektów dysharmonizujących,
- dostosowanie współczesnej funkcji do wartości zespołu zabytkowego przez nawiązanie do historycznego programu mieszkaniowo – usługowego i eliminacji funkcji uciążliwych,
- wprowadzanie elementów reklamy wizualnej jedynie w miejscach dopuszczalnych przez WKZ,

- prowadzenie badań archeologicznych wyprzedzających działalność inwestycyjną, jeśli wymagają tego przepisy odrębne.

W strefie ochrony konserwatorskiej „B” nakazuje się:

- zachowanie klimatu odrębnych zespołów przestrzennych,
- zachowanie środowiska urbanistycznego i ruralistycznego z jego historycznymi elementami tj. układ ulic, linie zabudowy, proporcje gabarytów i wysokość zabudowy,
- zachowanie historycznego podziału działek, ewentualnie nawiązanie do dawnych podziałów,
- zachowanie historycznej zabudowy,
- zachowanie kompozycji i układów zieleni historycznej, parków i cmentarzy,
- uczytelnienie granic i odpowiednie zagospodarowanie cmentarzy ewangelickich i żydowskiego,
- dostosowanie nowej, wprowadzanej w obszarze zabudowy do historycznej kompozycji urbanistycznej,
- usuwanie obiektów dyszharmonizujących.

W strefie ochrony ekspozycji i krajobrazu „E i K”:

- zakazuje się lokalizowania dominant widokowych,
- nakazuje się zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołu,
- nakazuje się zachowanie indywidualnej sylwety zespołu,
- nakazuje się zachowanie historycznych relacji przestrzennych,
- nakazuje się ustalenie nieprzekraczalnych gabarytów i wysokości nowo wprowadzanej zabudowy.

W strefie ścisłej ochrony archeologicznej „AW”:

- zakazuje się prowadzenia wszelkiej działalności budowlanej, nie związanej bezpośrednio z rewaloryzacją tych terenów,
- nakazuje się ekspozycję zachowanych obiektów zabytkowych w terenie, względnie zaznaczenie ich śladów,
- nakazuje się pozostawienie terenów jako otwartych, pełniących funkcje muzealne.

III. Założenia programowe opieki nad zabytkami.

1. Szanse i zagrożenia dla środowiska kulturowego.

a) szanse:

- dogodne położenie geograficzne w regionie historycznych Kujaw
- walory przyrodnicze rzeki Zgłowiączki – najważniejsze zasoby: Obszar Natura 2000 Słone Łąki w Dolinie Zgłowiączki, czyli obszar łąk przyległych i lasów mieszanych.
Jest to jedyny Obszar chroniony w ramach Sieci Natura 2000 w gminie Lubraniec.
- walory turystyczno-rekreacyjne Jeziora Głuszyńskiego
- dogodne położenie w stosunku do tras komunikacyjnych: przez gminę przebiega droga wojewódzka nr 270 (Koło – Brześć Kujawski), w pobliżu: droga krajowa nr 62 (Strzelno - Siemiatycze) i najważniejsza z nich: autostrada A1.
- walory przyrodniczo-turystyczne Gostynińsko-Włocławskiego Parku Krajobrazowego

- bliskość ważnych punktów turystycznych (Brześć Kujawski, Izbica Kujawska, Kowal, Kłóbka, Sarnowo)
- wsparcie lokalnej grupy działania Stowarzyszenie LGD Dorzecza Zgłowiączki.
- dostępność obiektów kulturalnych i sportowych (miasto Lubraniec)
- geocaching – w Lubrańcu znajduje się skrytka – punkt docelowy, do której trafiają osoby grające w grę terenową polegającą na poszukiwaniu takich punktów za pomocą odbiorników GPS.
- szlaki turystyczne wytyczone przez PTTK:
  - kajakowy: Szlak Zgłowiączki obejmujący trasę Jeziora Głuszyńskiego poprzez Głuszynek, Rybiny, Chalno, Topólkę, Zgłowiączkę, Lubraniec, Kazanie, Brześć Kujawski, Nowy Młyn, Wieniec, Machnacz, Mazury do Włocławka.
  - samochodowe: Szlak Powstania Styczniowego na Kujawach prowadzący od Włocławka przez Nieszawę, Aleksandrów Kujawski, Służewo, Zakrzewo, Dobre, Radziejów Kujawski, Piotrków Kujawski, Izbicę Kujawską, Lubraniec, Brześć Kujawski do Włocławka.

b) zagrożenia:

- brak czynnej linii kolejowej
- brak rozwiniętej sieci agroturystycznej
- niedostateczne finansowanie promocji i konserwacji obiektów zabytkowych
- niewystarczająca infrastruktura turystyczna (ścieżki rowerowe, szlaki, etc.).

2. Priorytety Programu.

- a) rewitalizacja dziedzictwa kulturowego – wzrost atrakcyjności gminy, przejawiający się w rozwoju turystyki, sieci agroturystycznej, inwestycji związanych z wypoczynkiem.
- b) ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego – poprawienie wizerunku gminy (dbanie o zabytki) i rozwój obszarów wiejskich – aktywizacja lokalnej społeczności.
- c) badania i dokumentacja dziedzictwa kulturowego – publikacje dotyczące zabytków i promocja gminy – wzrost świadomości i przynależności lokalnej społeczności.

3. Kierunki Programu (perspektywa wieloletnia).

- a) utworzenie szlaku: Cmentarze Ewangelickie gminy Lubraniec – jako fragmentu większego projektu związanego z przywracaniem pamięci o dawnych współmieszkańcach tych terenów.
  - nawiązanie kontaktu z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się porządkowaniem i restauracją dawnych miejsc pamięci
  - włączenie młodzieży w czynne dbanie o poddane rewitalizacji cmentarze
  - zachowanie pamięci o wielokulturowości terenów
  - restauracja najlepiej zachowanych nagrobków
  - postawienie tablicy informacyjnej i drogowskazów dla zwiedzających
- b) wytyczenie edukacyjnych ścieżek rowerowych – wzbogaconych w tablice informacyjne dotyczące odwiedzanych przez turystów miejsc.
- c) utworzenie szlaku megalitycznego – łączącego megality w Sarnowie z Wietrzychowicami i Gajem.
- d) objęcie działaniami o randze wysokiego priorytetu parku kulturowego w Sarnowie jako unikatowego w skali Europy miejsca pochówków
- e) połączenie szlakiem rowerowym i pieszym cmentarzy trzech kultur

- f) zaproszenie do współpracy fundacji i innych instytucji w celu organizacji festiwalu trzech kultur połączonego z warsztatami tańca żydowskiego, warsztatami konserwatorskimi in situ, warsztatami kulinarnymi i zajęciami tematycznymi w szkołach;
- g) organizacja spacerów tematycznych – w rolę przewodników wcielą się uczniowie szkół
- h) utworzenie ścieżki turystycznej Gminy Lubraniec promującej jej walory przyrodniczo-kulturowe. Celem projektu jest promocja gminy Lubraniec, poprzez turystykę, przy wykorzystaniu zabytków znajdujących się na trasie. Ścieżka turystyczna mogłaby przebiegać przez następujące miejscowości: Lubraniec, Dąbie Kujawskie, Kłobię, Sułkowo, Żydowo, Sarnowo, Zgłowiączkę. Ważnym elementem jest także promocja ścieżki na stronach internetowych Starostwa Powiatowego we Włocławku, Gminy Lubraniec, Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku.
- i) ochrona zabytków realizowana poprzez:
- kontrole stanu zachowania obiektów
  - aktualizacje gminnej ewidencji zabytków
  - wpis do rejestru obiektów o największej wartości
  - dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiekcie wpisanym do rejestru.
  - przeprowadzanie bieżących prac konserwatorskich i remontów.
  - rewitalizacja zabytkowych obiektów i założeń.
  - sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem ochrony obiektów zabytkowych.
  - ustalanie kierunków konserwatorskich z WKZ
  - ochronę dziedzictwa archeologicznego
- j) promocja obiektów zabytkowych poprzez publikacje, ulotki, broszury i strony internetowe.

4. Zadania programowe na lata 2016-2019.

Założenie urbanistyczne Lubrańca	
Cel	Rozwiązanie
Uniknięcie dewastacji obiektów.	Bieżąca kontrola stanu zachowania obiektów.
Wyeksponowanie walorów estetycznych zabudowy miejskiej.	Usunięcie szpecących szyldów sklepowych i reklam występujących w nadmiernej ilości i wprowadzenie jednolitych i estetycznie dobranych tablic.
Podniesienie walorów informacyjno-turystycznych.	Przygotowanie i ustawienie tablic informacyjnych przy najważniejszych obiektach zabytkowych.
Stanowiska archeologiczne – Sarnowo, Sułkowo, Turowo, Zgłowiączka	
Cel	Rozwiązanie

Uniknięcie dewastacji obiektów.	Bieżąca kontrola stanu zachowania obiektów.
Podniesienie walorów informacyjno-turystycznych.	Przygotowanie i ustawienie tablic informacyjnych.
Upowszechnienie informacji dotyczących dawnych kultur i ich przedstawicieli.	Organizacja lekcji historii w terenie połączonych z warsztatami dawnego rzemiosła.

Cmentarze ewangelickie	
Cel	Rozwiązanie
Uniknięcie dewastacji obiektów.	Bieżąca kontrola stanu zachowania obiektów i ich ochrona.
Podniesienie walorów informacyjno-turystycznych.	Przygotowanie i ustawienie tablic informacyjnych.
Podniesienie walorów estetycznych i udostępnienie dla ruchu turystycznego.	Rewitalizacja obiektów: - uporządkowanie terenu - prace pielęgnacyjne przy zabytkowej zieleni - prace konserwatorskie przy zachowanych nagrobkach.
Cmentarz żydowski (Lubraniec)	
Cel	Rozwiązanie
Uniknięcie dewastacji obiektu.	Bieżąca kontrola stanu zachowania obiektu i jego ochrona.
Podniesienie walorów informacyjno-turystycznych.	Przygotowanie i ustawienie tablicy informacyjnej.
Zachowanie obiektu.	Bieżąca konserwacja.
Popularyzacja informacji na temat cmentarza.	Przygotowanie i wydanie publikacji opisującej historię cmentarza.
Ruchome i nieruchome zabytki sakralne z terenu gminy	
Cel	Rozwiązanie
Uzyskanie dotacji do prac konserwatorsko-restauratorskich i robót budowlanych ze środków zewnętrznych.	Pomoc przy wypełnianiu wniosków i przygotowaniu dokumentacji.

5. Instrumentarium realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Zadania określone w gminnym programie opieki nad zabytkami będą wykonywane na podstawie następujących instrumentów:

- a) prawnych - wynikających z przepisów ustawowych tj. uchwałach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wykonywanie decyzji administracyjnych,
- b) finansowych tj. korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy unijnych, subwencje, nagrody,
- c) koordynacji tj. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego,
- d) instrumentów społecznych poprzez działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi.

IV. Realizacja i źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

1. Realizacja i monitorowanie działania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Realizacja wyznaczonych celów i zadań Programu będzie monitorowana na bieżąco przez komórkę koordynującą realizację założeń programowych, stanowiąc punkt wyjścia do wprowadzenia niezbędnych i uzasadnionych do niego zmian. Z kolei analiza stopnia realizacji podjętych działań będzie dokonywana w trybie dwuletnim i w formie raportu przedstawiana Radzie Gminy Lubrańca (zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami), co pozwoli na weryfikację przyjętych założeń, jak i ewentualną korektę kierunków działania.

2. Źródła finansowania Programu określone przez gminę Lubraniec

Zasady finansowania opieki nad zabytkami określone zostały w Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku. Integralną jej częścią, wynikającą z zapisu art. 80 ust. 1, jest rozporządzenie ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określające szczegółowe warunki i tryb udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane wpisane do rejestru zabytków oraz sposób prowadzenia dokumentacji w tym zakresie (Rozp. Min. Kult. z dnia 10 maja 2004. Dz.U. Nr 124, poz. 1303). Zgodnie z prawnymi zapisami, ustawowy obowiązek utrzymania zabytku we właściwym stanie, wiążący się z finansowaniem prac konserwatorskich, restauratorskich, a także robót budowlanych spoczywa posiadaczowi zabytku (na podstawie prawa własności, użytkownika wieczystego czy trwałego zarządu). W przypadku Gminy prowadzenie i finansowanie robót jest jej zadaniem własnym i tego typu działania winny być uwzględnione w planach inwestycyjnych i planowanym budżecie. Gmina dysponuje możliwością finansowania wymienionych prac ze środków publicznych, jak budżet państwa, budżet jednostek samorządów terytorialnych wszystkich szczebli, środki Unii Europejskiej oraz prywatnych, jak osób fizycznych, osób prawnych, fundacji.

a) udział środków z budżetu gminy:

- na rok 2016 (proponowana kwota)– 25 000 zł
- na rok 2017 – 30 000 zł
- na rok 2018 – 35 000 zł
- na rok 2019 – 40 000 zł.

b) zewnętrzne źródła finansowania:

- Departament Ochrony Zabytków, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego: Dziedzictwo Kultury-priorytet 1- Ochrona zabytków. Dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.
- Fundusz Kościelny przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji – obiekty sakralne wpisane do rejestru zabytków (obiekty sakralne) – remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie, odgrzybianie, izolację, remonty stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej.
- Urząd Marszałkowski – Departament Kultury – który ma wpisany w działalność dbanie o dobra kultury i podejmowanie działań ochronnych oraz uwzględnianie zadań z zakresu ochrony zabytków w budżecie Województwa Kujawsko-Pomorskiego, w tym zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych dla ochrony dóbr kultury oraz wspieranie rozwoju kultury oraz ochrona i racjonalne wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego.

Dotacje udzielane są na wykonywanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze Województwa Kujawsko-Pomorskiego, dostępnych publicznie, posiadających istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe i znajdujących się w złym stanie technicznym.

Urząd Marszałkowski przeznacza środki na restaurację zabytków w ramach:

- projektów kluczowych RPO Województwa Kujawsko-Pomorskiego.
- przedsięwzięć ujętych w lokalnych programach rewitalizacji w ramach RPO.
- inwestycji w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.
- wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

(źródło: www.kujawsko-pomorskie.pl)

- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu – rewaloryzacja zabytkowych zespołów parkowych.
- Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu – dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków.
- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Dorzecza Zgłowiączki – środki pozyskane w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” przeznaczono na realizację działań: „Odnowa i rozwój wsi”, „Małe projekty”, „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”, „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”.

Literatura i źródła:

1. Bokota Piotr, Piotr Nowakowski, „Lubraniec gmina Lubraniec. Zespół pałacowo-parkowy”, Toruń 2000.
2. Narodowy Instytut Dziedzictwa : Rejestr zabytków nieruchomych – województwo kujawsko-pomorskie (). 30 czerwca 2015. [dostęp 06.09.2015]
3. Informacje historyczne . Parafia św. Jana Chrzciciela w Lubrańcu. [dostęp 2015-09-06].
4. Sukniewicz Piotr, Myrta Adam, „W krainie polskich piramid”.
5. Zabytki Architektury i Budownictwa w Polsce, woj. włocławskie, numer 46, red. Hanna Krzyżanowska.
6. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania Gminy i Miasta Lubraniec
7. „Wykaz zabytków znajdujących się na terenie gminy Lubraniec”, wykaz znajduje się w WUOZ w Toruniu, delegatura we Włocławku.

Pozostałe źródła – adresy stron internetowych:

[http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Lubraniec_\(gmina\)_location_map.png#file](http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Lubraniec_(gmina)_location_map.png#file)

<http://www.bip.lubraniec.pl/?cid=8>

www.bip.lubraniec.pl/bip_download.php?id=4947

http://lubraniec.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=106

<http://wykaz.iwai.pl/g0418125.html>

Narodowy Instytut Dziedzictwa : Rejestr zabytków nieruchomych – województwo kujawsko-pomorskie ()

<http://www.torun.wkz.gov.pl>

Informacje historyczne . Parafia św. Jana Chrzciciela w Lubrańcu

www.kujawsko-pomorskie.pl

Fot. 9. Fragment pomnika powstałego z odzyskanych macew na terenie dawnego cmentarza żydowskiego (fot. Ewa Kubska-Oleksy).

Załącznik nr 1. Wykaz stanowisk archeologicznych na obszarze gminy i miasta Lubraniec, zlokalizowanych w trakcie badań powierzchniowych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP) –źródło: WUOZ Włocławek.

Lp.	Miejscowość	Nr obszar u AZP	Nr stan. na obsz. AZP	Nr stan. w mie jsc.	Funkcja obiektu	Kultura	Chronologia
1	Kazanie	49-46	017	01	osada, osada, cmentarzysko kurhanowe?	lendzielska, pucharów lejkowatych, łużycka	neolit, neolit, brązu epoka okres III-IV

2	Kolonia Kazanie	49-46	029	01	osadnictwa ślad		średniowiecze późne
3	Lubraniec – Parcele	49-46	030	01	Osada	pucharów lejkowatych	Neolit
4	Lubraniec – Parcele	49-46	031	02	osadnictwa ślad	lendzielska	Neolit
5	Lubraniec – Parcele	49-46	032	03	osadnictwa ślad	przeworska	rzymski okres
6	Krowice - Parcele	49-46	033	01	osada, osada, osada	pucharów lejkowatych, amfor kulistych, przeworska	neolit, neolit, rzymski okres
7	Krowice	49-46	034	02	osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne okres III
8	Krowice	49-46	035	01	osada		średniowiecze późne
9	Kazanie	49-46	016	02	osadnictwa ślad		Neolit
10	Redecz Wielki	50-45	092	8	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
11	Redecz Wielki	50-45	084	7	śląd osadn.	przeworska	okr. rzymski
12	Redecz Wielki	50-45	085	1	śląd osadn. ślad osadn.	? polska	okr. halsztacki XV w.
13	Redecz Wielki	50-45	086	2	osada	polska	XIII - XV w.
14	Redecz Wielki	50-45	087	3	śląd osadn. ślad osadn.	prapolska nowozytna	III okr. wcz. średn. XVII-XVIII w.
15	Redecz Wielki	50-45	088	4	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
16	Redecz Wielki	50-45	089	5	osada	prapolska	III okr. wcz. średn.
17	Rabinowo	50-45	083	6	śląd osadn.	łużycka	?
18	Redecz Wielki	50-45	091	7	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
19	Rabinowo	50-45	077	14	śląd osadn.	?	okr. wcz. średn.
20	Redecz Wielki	50-45	090	6	osada	prapolska	III okr. wcz. średn.
21	Rabinowo	50-45	082	5	śląd osadn.	?	?
22	Rabinowo	50-45	081	4	śląd osadn.	łużycka	?
23	Rabinowo	50-45	080	3	osada	łużycka	?
24	Redecz Wielki	50-45	093	9	osada	prapolska	III okr. wcz. średn.
25	Rabinowo	50-45	078	1	osada ślad osadn.	przeworska prapolska	okr. rzymski III okr. wcz. średn.
26	Zgłowiączka	50-45	106	4	osada przegrodowa	prapolska	III okr. wcz. średn.
27	Młyńska (Czajno)	50-45	063	3	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
28	Młyńska (Czajno)	50-45	062	2	śląd osadn. ślad osadn.	? prapolska	neolit III okr. wcz. średn.
29	Młyńska (Czajno)	50-45	061	4	osada osada	przeworska prapolska	okr. rzymski okr. wcz. średn.
30	Milżynek	50-45	060	3	śląd osadn.	?	neolit
31	Milżynek	50-45	059	2	śląd. osadn.	?	?
32	Milżynek	50-45	058	1	osada	polska	XIV - XV w.
33	Rabinowo	50-45	079	2	śląd osadn. ślad osadn.	łużycka prapolska	? okr. wcz. średn.
34	Żydowo	50-45	113	3	osada osada	przeworska prapolska	okr. rzymski III okr. wcz. średn.
35	Żydówek	50-45	125	3	śląd osadn.	przeworska	okr. rzymski
36	Żydówek	50-45	124	2	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
37	Żydówek	50-45	123	1	osada ślad osadn.	? prapolska	neolit III okr. wcz. średn.
38	Żydowo	50-45	122	12	śląd osadn.	?	neolit
39	Żydowo	50-45	121	11	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
40	Żydowo	50-45	120	10	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
41	Żydowo	50-45	119	9	osada	prapolska	III okr. wcz. średn.
42	Żydowo	50-45	118	8	osada ślad osadn.	przeworska polska	okr. rzymski XIII - XV w.
43	Żydowo	50-45	117	7	śląd osadn.	przeworska	okr. rzymski
44	Żydowo	50-45	116	6	śląd osadn. ślad osadn.	prapolska ?	III okr. wcz. średn. neolit
45	Zgłowiączka	50-45	104	2	grodzisko	prapolska	XII - XIV w.
46	Żydowo	50-45	114	4	osada osada	przeworska prapolska	okr. rzymski III okr. wcz. średn.
47	Redecz Wielki	50-45	094	10	osada	prapolska	III okr. wcz. średn.
48	Żydowo	50-45	112	2	śląd osadn.	?	?
49	Żydowo	50-45	111	1	śląd osadn. osada osada	? przeworska prapolska	neolit okr. rzymski okr. wcz. średn.

50	Zgłowiączka	50-45	110	8	śląd osadn.	prapolska polska	III okr. wcz. średn. XIV w.
51	Zgłowiączka	50-45	109	7	śląd osadn.	prapolska	XIII - XV w.
52	Zgłowiączka	50-45	108	6	osada	prapolska	III okr. wcz. średn.
53	Zgłowiączka	50-45	107	5	osada	prapolska	III okr. wcz. średn.
54	Milinek (Borek)	50-45	051	2	śląd osadn.	nowozytna	XV-XVII w.
55	Zgłowiączka	50-45	105	3	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
56	Milinek (Borek)	50-45	057	8	śląd osadn.	przeworska	okr. rzymski
57	Zgłowiączka	50-45	103	1	osada	przeworska	okr. późnolateński
58	Wiktoryn (Milżynek)	50-45	102	1	osada	łużycka	III, IV, V okr. ep. brązu
59	Żydowo	50-45	115	5	śląd osadn.	polska	XIV w.
60	Brzezina	50-45	013	1	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
61	Milinek (Borek)	50-45	053	4	osada	polska	XIV-XV w.
62	Kolonia Piaski	50-45	024	5	śląd osadn. śląd osadn.	łużycka prapolska	? III okr. wcz. średn.
63	Kolonia Piaski	50-45	023	4	śląd osadn.	łużycka	okr. halsztacki
64	Kolonia Piaski	50-45	022	3	śląd osadn. śląd osadn.	przeworska prapolska	okr. rzymski III okr. wcz. średn.
65	Kolonia Piaski	50-45	021	2	śląd osadn.		okr. wcz. średn.
66	Kolonia Piaski	50-45	020	1	śląd osadn. śląd osadn.	nowozytna ?	XV - XVII w.
67	Kolonia Łódź	50-45	019	1	śląd osadn.	przeworska	okr. rzymski
68	Janinowo	50-45	018	1	śląd osadn. śląd osadn.		neolit ?
69	Brzezina	50-45	017	5	cmentarz choleryczny		
70	Brzezina	50-45	016	4	osada	prapolska	III okr. wcz. średn.
71	Kolonia Piaski	50-45	026	7	śląd osadn.	przeworska	okr. rzymski
72	Brzezina	50-45	014	2	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
73	Kolonia Piaski	50-45	027	8	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
74	Borek	50-45	012	6	osada		
75	Borek	50-45	011	5	śląd osadn.	przeworska	okr. rzymski
76	Borek	50-45	010	4	osada śląd osadn.	przeworska prapolska	okr. lateński/rzymski III okr. wcz. średn.
77	Borek	50-45	009	3	osada	prapolska	III okr. wcz. średn.
78	Borek	50-45	008	2	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
79	Borek	50-45	007	7	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
80	Bodzanowo	50-45	006	3	śląd osadn.		
81	Bodzanowo	50-45	005	2	śląd osadn.	przeworska	okr. rzymski
82	Bodzanowo	50-45	004	1	śląd osadn.		neolit
83	Agnieszkowo	50-45	001	1	osada śląd	prapolska	II okr. wcz. średn.
84	Brzezina	50-45	015	3	śląd osadn. śląd osadn.	łużycka prapolska	III okr. wcz. średn.
85	Lubraniec	50-45	042	2	śląd osadn.	przeworska	okr. rzymski
86	Milinek (Borek)	50-45	055	6	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
87	Milinek (Borek)	50-45	054	5	śląd osadn. śląd osadn.	łużycka ?	? okr. wcz. średn.
88	Żydówek	50-45	126	4	śląd osadn.	przeworska	okr. rzymski
89	Milinek (Borek)	50-45	052	3	osada	polska	XIV-XV w.
90	Lubraniec	50-45	043	3	osada śląd osadn.	przeworska polska	okr. rzymski XIII-XVI w.
91	Milinek (Borek)	50-45	050	1	śląd osadn. śląd osadn.	prapolska nowozytna	III okr. wcz. średn. XVI w.
92	Lubrańczyk	50-45	049	5	śląd osadn. śląd osadn.	? nowozytna	neolit XVI - XVIII w.
93	Lubrańczyk	50-45	048	4	śląd osadn.	polska	XIV - XV w.
94	Lubrańczyk	50-45	047	3	śląd osadn.	łużycka	okr. halsztacki
95	Lubrańczyk	50-45	046	2	śląd osadn.	nowozytna	XV-XVI w.
96	Kolonia Piaski	50-45	025	6	cmentarzysko cmentarzysko cmentarzysko	? prapolska nowozytna	neolit III okr. wcz. średn. XVI-XVIII w.
97	Lubraniec	50-45	044	4	osada	nowozytna	XV-XVIII w.
98	Milinek (Borek)	50-45	056	7	śląd osadn.	przeworska	okr. rzymski

99	Korzeszynek	50-45	040	10	śląd osadn.	proapolska	III okr. wcz. średn.
100	Korzeszynek	50-45	039	9	śląd osadn. śląd osadn.	? prapolska	neolit III okr. wcz. średn.
101	Korzeszynek	50-45	038	8	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
102	Korzeszynek	50-45	037	7	śląd osadn.	?	okr. wcz. średn.
103	Korzeszynek	50-45	036	6	osada	przeworska	okr. rzymski
104	Korzeszynek	50-45	035	5	śląd osadn. osada	łużycka prapolska	? III okr. wcz. średn.
105	Korzeszynek	50-45	034	4	osada	prapolska	III okr. wcz. średn.
106	Korzeszynek	50-45	033	3	śląd osadn. śląd osadn.	? prapolska	okr. halsztacki III okr. wcz. średn.
107	Korzeszynek	50-45	032	2	śląd osadn. śląd osadn.	? przeworska	III okr. wcz. średn.
108	Korzeszynek	50-45	031	11	osada	przeworska	okr. rzymski
109	Lubrańczyk	50-45	045	1	śląd osadn.	polska	XIII - XV w.
110	Żydówek	50-45	127	5	śląd osadn.	?	neolit
111	Żydówek	50-45	128	6	śląd osadn.	?	neolit
112	Lubraniec	50-45	129	1	?	łużycka	wcz. epoka brązu
113	Borek	50-45	130	1	śląd osadn.	prapolska	okr. wcz. średn.
114	Korzeszynek	50-45	131	1	cmentarzysko	przeworska	okr. rzymski
115	Młyniska (Czajno)	50-45	132	1	osada osada osada	łużycka prapolska	neolit ep. brązu III okr. wcz. średn.
116	Lubraniec	50-45	041	5	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
119	Siarczyce	50-46	064	01	osada		średniowiecze późne - nowożytność XIV-XVI w.
120	Ossowo	50-46	063	03	osada, osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne okres III, nowożytność XVI-XVIII w.
121	Biernatki	50-46	012	12	osadnictwa ślad		średniowiecze późne XIII w.
122	Biernatki	50-46	011	11	osadnictwa ślad		
123	Biernatki	50-46	010	10	osada	przeworska	rzymski okres
124	Biernatki	50-46	009	09	osadnictwa ślad, osada	przeworska	rzymski okres, średniowiecze wczesne okres III
125	Biernatki	50-46	008	08	osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne okres III
126	Biernatki	50-46	006	06	osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne okres III
127	Siarczyce	50-46	065	02	osada		średniowiecze wczesne okres III
128	Biernatki	50-46	004	04	osada	przeworska	rzymski okres
129	Turowo	50-46	073	03	osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne okres III
130	Biernatki	50-46	003	03	osada, osada	przeworska	rzymski okres, średniowiecze późne XIV-XV w.
131	Biernatki	50-46	002	02	osada	przeworska	rzymski okres
132	Biernatki	50-46	001	01	osada	przeworska	rzymski okres
133	Ossowo	50-46	062	02	osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne okres III
134	Ossowo	50-46	061	01	skarb - cmentarzysko ciałopalne		brązu epoka
135	Dobierzyn	50-46	013	01	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad		kamienia epoka, średniowiecze wczesne okres III
136	Kłobnia	50-46	077	02	cmentarzysko grobow skrzynkowych i kloszowych	grobow skrzynkowych i kloszowych	żelaza epoka wczesna
137	Górniak	50-46	021	01	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osada	przeworska	neolit, rzymski okres, średniowiecze wczesne okres III
138	Dobierzyn	50-46	014	02	osadnictwa ślad	łużycka	halsztacki okres
139	Dobierzyn	50-46	015	03	osada		średniowiecze późne XIII-XV w.

140	Dobierzyn	50-46	016	04	osadnictwa ślad, osada		średniowiecze wczesne okres III, średniowiecze późne XIV-XV w.
141	Dobierzyn	50-46	017	05	cmentarzysko?, osadnictwa ślad	przeworska	rzymski okres, średniowiecze wczesne
142	Dobierzyn	50-46	018	06	osadnictwa ślad	przeworska	rzymski okres
143	Turowo	50-46	071	01	grodzisko		średniowiecze późne XIII-XV w.
144	Gołębin	50-46	020	01	osadnictwa ślad		neolit
145	Siarczyce	50-46	066	03	osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne okres III
146	Turowo	50-46	076	06	osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne okres II
147	Turowo	50-46	075	05	osadnictwa ślad		neolit
148	Turowo	50-46	074	04	osada, osada	przeworska	rzymski okres, średniowiecze wczesne okres III
149	Biernatki	50-46	005	05	osadnictwa ślad	przeworska	rzymski okres
150	Turowo	50-46	072	02	skarb		brązu epoka
151	Nowa Kłobia	50-46	060	08	osadnictwa ślad	przeworska	rzymski okres
152	Siarczyce	50-46	067	04	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad		halsztacki okres, nowożytność XVI-XVIII w.
153	Dobierzyn	50-46	019	07	osada	przeworska	rzymski okres
154	Biernatki	50-46	007	07	osada	przeworska	rzymski okres
155	Kłobia	50-46	038	14	osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne okres III
156	Kłobia	50-46	037	13	osada	przeworska	rzymski okres
157	Kłobia	50-46	036	12	osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne okres III
158	Kłobia	50-46	035	11	osadnictwa ślad, osada		średniowiecze wczesne okres III, średniowiecze późne XIV-XV w.
159	Kłobia	50-46	034	10	osada		średniowiecze późne - nowożytność XV-XVII w.
160	Kłobia	50-46	033	09	osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne okres III
161	Górniak	50-46	023	03	osadnictwa ślad	przeworska	rzymski okres
162	Kłobia	50-46	040	16	osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne okres III
163	Kłobia	50-46	025	01	grodzisko		średniowiecze wczesne
164	Koniec	50-46	041	01	osada		nowożytność XVI-XVIII w.
165	Kłobia	50-46	026	17	osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne okres III
166	Kłobia	50-46	027	03	osada		neolit
167	Kłobia	50-46	028	04	osada, osada		neolit, średniowiecze wczesne okres III
168	Kłobia	50-46	029	05	osada		średniowiecze późne - nowożytność XV-XVIII w.
169	Kłobia	50-46	030	06	osada		średniowiecze późne XIV-XV w.
170	Kłobia	50-46	031	07	osada		nowożytność XVI-XVIII w.
171	Kłobia	50-46	032	08	osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne okres III
172	Nowa Kłobia	50-46	059	07	osada		średniowiecze wczesne okres III
173	Lubrańczyk	50-46	049	08	osada, osada		średniowiecze wczesne okres III, średniowiecze późne XIV-XV w.
174	Nowa Kłobia	50-46	058	06	osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne okres III
175	Nowa Kłobia	50-46	057	05	osada,	przeworska	rzymski okres,

					osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne okres III
176	Nowa Kłobia	50-46	056	04	osadnictwa ślad	łużycka	halsztacki okres
177	Nowa Kłobia	50-46	055	03	osada	przeworska	rzymski okres
178	Nowa Kłobia	50-46	054	02	osada	przeworska	rzymski okres
179	Nowa Kłobia	50-46	053	01	osada	przeworska	rzymski okres
180	Lubrańczyk	50-46	052	11	osada	przeworska	rzymski okres
181	Lubrańczyk	50-46	051	10	osadnictwa ślad		średniowiecze późne XIV-XV w.
182	Kłobia	50-46	039	15	osada		średniowiecze wczesne okres III
183	Górniak	50-46	022	02	osada	przeworska	rzymski okres
184	Lubrańczyk	50-46	048	07	osadnictwa ślad	przeworska	rzymski okres
185	Lubrańczyk	50-46	047	06	osada		średniowiecze późne XIII-XIV w.
186	Lubraniec	50-46	046	09	osadnictwa ślad		średniowiecze
187	Lubraniec	50-46	045	08	osadnictwa ślad	przeworska	rzymski okres
188	Lubraniec	50-46	044	07	osadnictwa ślad		średniowiecze późne - nowożytność XV-XVII w.
189	Lubraniec	50-46	043	06	osadnictwa ślad		średniowiecze późne XIII-XV w.
190	Koniec	50-46	042	03	osada		nowożytność XVI-XVIII w.
191	Lubrańczyk	50-46	050	09	osada, osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne okres III, średniowiecze późne XIII-XIV w.
192	Florianowo	50-47	002	02	osada, osada, osada	pucharów lejkowatych, łużycka, przeworska	neolit, brązu epoka, rzymski okres
193	Gołębin - Parcele	50-47	014	02	osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne
194	Florianowo	50-47	003	03	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad, osadnictwa ślad		neolit, lateński okres późny, średniowiecze wczesne
195	Florianowo	50-47	004	04	osadnictwa ślad	przeworska	rzymski okres
196	Florianowo	50-47	001	01	osadnictwa ślad	przeworska	rzymski okres
197	Gołębin - Parcele	50-47	013	01	osada	przeworska	rzymski okres
198	Florianowo	50-47	005	05	osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne
199	Florianowo	50-47	006	06	osadnictwa ślad		pradzieje
200	Florianowo	50-47	007	07	osadnictwa ślad	przeworska	rzymski okres
201	Florianowo	50-47	008	08	osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne
202	Florianowo	50-47	009	09	osadnictwa ślad	pucharów lejkowatych	neolit
203	Florianowo	50-47	010	10	osadnictwa ślad, osada, osadnictwa ślad	przeworska	neolit, lateński okres - rzymski okres, średniowiecze wczesne
204	Florianowo	50-47	011	11	osada	przeworska	rzymski okres
205	Florianowo	50-47	012	12	osada	łużycka	brązu epoka
206	Janiszewo	51-45	117	18	osada osada	przeworska prapolska	okr. rzymski III okr. wcz. średn.
207	Janiszewo	51-45	118	1	znal. luż.	?	neolit
208	Milżyn	51-45	119	1	osada	?	neolit okr. rzymski
209	Milżyn	51-45	120	2	znal. lużne osada skarby	puch. lejk. łużycka łużycka	neolit IV okr. ep. brązu IV okr. ep. brązu
210	Sarnowo	51-45	121	1	cmentarzysko	puch. lejk.	3500-2500 p.n.e.
211	Sarnowo	51-45	122	1a	osada, cmentarzysko	puch. lejk.	neolit
212	Sułkowo	51-45	123	1	grodzisko	prapolska	XIII - XV w.
213	Janiszewo	51-45	115	4	znal. lużne	puch. lejk.	neolit
214	Milżyn	51-45	059	13	śląd osadn.	łużycka	?
215	Janiszewo	51-45	044	26	śląd osadn.	?	neolit
216	Janiszewo	51-45	045	1	śląd osadn. śląd osadn.	? nowożytna	? XVII - XVIII w.
217	Janiszewo	51-45	046	2	śląd osadn.	przeworska	okr. rzymski

218	Milżyn	51-45	048	10	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
219	Milżyn	51-45	049	3	śląd osadn.	prapolska	XIII/XIV w.
220	Milżyn	51-45	050	4	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
221	Milżyn	51-45	051	5	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
222	Milżyn	51-45	052	6	śląd osadn. śląd osadn.	? prapolska	neolit III okr. wcz. średn.
223	Milżyn	51-45	053	7	śląd osadn.	przeworska	okr. rzymski
224	Milżyn	51-45	054	8	osada	prapolska	III okr. wcz. średn.
225	Milżyn	51-45	055	9	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
226	Milżyn	51-45	056	10	osada	przeworska	okr. rzymski
227	Janiszewo	51-45	116	6	osada	puch. lejk.	neoliti
228	Milżyn	51-45	058	12	śląd osadn.	nowożytna	XVI - XVIII w.
229	Janiszewo	51-45	041	23	osada	neolit	heolit
230	Milżyn	51-45	060	15	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
231	Milżyn	51-45	061	16	śląd osadn. śląd osadn.	przeworska polska	okr. rzymski XV - XVI w.
232	Milżyn	51-45	062	17	osada osada	prapolska polska	III okr. wcz. średn. XV w.
233	Milżynek	51-45	063	4	śląd osadn.	przeworska	okr. rzymski
234	Milżynek	51-45	064	5	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
235	Milżynek	51-45	065	6	śląd osadn.	przeworska	okr. rzymski
236	Ostrowy (Sarnowo)	51-45	066	1	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
237	Sarnowo	51-45	067	2	śląd osadn. śląd osadn.	prapolska nowożytna	III okr. wcz. średn. XVI - XVIII w.
238	Sarnowo	51-45	068	3	śląd osadn. śląd osadn.	prapolska polska	III okr. wcz. średn. XIV - XV w.
239	Sarnowo	51-45	069	4	śląd osadn.	polska	XIV w.
240	Sarnowo	51-45	070	5	osada	nowożytna	XVI - XVIII w.
241	Sarnowo	51-45	071	6	śląd osadn.	?	neolit
242	Milżyn	51-45	057	11	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
243	Janiszewo	51-45	028	9	śląd osadn.	przeworska	okr. rzymski
244	Dęby Janiszewskie	51-45	014	3	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
245	Dęby Janiszewskie	51-45	015	4	śląd osadn. śląd osadn.	? prapolska	neolit III okr. wcz. średn.
246	Dęby Janiszewskie	51-45	016	5	śląd osadn.	?	?
247	Dęby Janiszewskie	51-45	017	6	śląd osadn.	łużycka	?
248	Dęby Janiszewskie	51-45	018	7	osada	pucharów lejkatych	neolit
249	Dęby Janiszewskie	51-45	019	8	osada	?	neolit
250	Dęby Janiszewskie	51-45	020	9	osada	?	neolit/wcz. okr. brązu
251	Górki (Sarnowo)	51-45	021	1	śląd osadn.	polska	XV w.
252	Janiszewek (Dęby Janiszewskie)	51-45	022	2	śląd osadn.	nowożytna	XVI w.
253	Janiszewek (Dęby Janiszewskie)	51-45	023	3	osada	polska	XIV-XV w.
254	Janiszewek (Dęby Janiszewskie)	51-45	024	4	śląd osadn. osada	przeworska polska	okr. rzymski XV w.
255	Janiszewo	51-45	025	5	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
256	Janiszewo	51-45	043	25	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
257	Janiszewo	51-45	027	8	śląd osadn. osada	łużycka prapolska	? III okr. wcz. średn.
258	Janiszewo	51-45	042	24	śląd osadn. śląd osadn.	? prapolska	neolit III okr. wcz. średn.
259	Janiszewo	51-45	029	10	osada	przeworska	okr. rzymski
260	Janiszewo	51-45	030	11	osada	przeworska	okr. rzymski
261	Janiszewo	51-45	031	12	śląd osadn. śląd osadn.	? prapolska	neolit III okr. wcz. średn.
262	Janiszewo	51-45	032	13	osada	polska	XIV-XV w.
263	Janiszewo	51-45	033	14	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
264	Janiszewo	51-45	034	15	osada	prapolska	III okr. wcz. średn.
265	Janiszewo	51-45	035	16	?	?	?

266	Janiszewo	51-45	036	17	śląd osadn.	prapolska	koniec III okr. wcz. średn.
267	Janiszewo	51-45	037	19	śląd osadn.	nowożytna	XVI - XVIII w.
268	Janiszewo	51-45	038	20	śląd osadn. osada	prapolska polska	III okr. wcz. średn. XIV - XV w.
269	Janiszewo	51-45	039	21	osada	?	neolit/ wcz. okr. brązu
270	Janiszewo	51-45	040	22	śląd osadn.	łużycka	okr. halsztacki
271	Siemnowek	51-45	073	2	śląd osadn. śląd osadn.	? polska	neolit XIV w.
272	Janiszewo	51-45	026	7	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
273	Zgłowiączka	51-45	124	1	osada	przeworska	okr. rzymski
274	Siemnowek (Dęby Janiszewskie)	51-45	111	1	cmentarzysko	puch. lejk. amfory kuliste	neolit
275	Dęby Janiszewskie	51-45	110	10	osada osada	puch. lejk. łużycka	neolit ep. brązu
276	Dęby Janiszewskie	51-45	109	2	cmentarzysko	puch. lejk.	neolit
277	Dęby Janiszewskie	51-45	108	1	cmentarzysko	puch. lejk.	neolit
278	Milżyn	51-45	100	14	śląd osadn.	puchary lejkowate	neolit
279	Wola Sosnowa	51-45	099	2	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
280	Zgłowiączka	51-45	098	11	osada	przeworska	okr. rzymski
281	Janiszewo	51-45	113	2	znal. luźne	praugrofińska	wcz. ep. brązu
282	Rusinek (Dęby Janiszewskie)	51-45	001	1	śląd osadn.	przeworska	okr. rzymski
283	Sułkowo	51-45	091	27	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
284	Czajno	51-45	002	2	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
285	Zgłowiączka	51-45	097	10	osada śląd osadn.	przeworska polska	okr. rzymski XIII - XIV w.
286	Zgłowiączka	51-45	096	9	śląd osadn.	przeworska	okr. rzymski
287	Wola Sosnowa	51-45	095	1	śląd osadn.	polska	XIV - XV w.
288	Wiktorowo	51-45	094	2	śląd osadn.	?	neolit
289	Wiktorowo	51-45	093	1	śląd osadn.	polska	XIV w.
290	Sułkowo	51-45	092	28	osada	polska	XIV - XVI w.
291	Siemnowek	51-45	072	1	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
292	Sułkowo	51-45	083	19	osada	prapolska	III okr. wcz. średn.
293	Janiszewo	51-45	114	3	osada.	trzcieniecka	II ep. brązu
294	Siemnowek	51-45	074	3	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
295	Siemnowek	51-45	075	2	śląd osadn. osada	przeworska nowożytna	okr. rzymski XVIII w.
296	Siemnowek	51-45	076	3	osada osada	prapolska nowożytna	III okr. wcz. średn. XVI - XVIII w.
297	Siemnowek	51-45	077	4	osada	prapolska	III okr. wcz. średn.
298	Sułkowo	51-45	078	14	osada	polska	XIV - XV w.
299	Sułkowo	51-45	079	15	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
300	Sułkowo	51-45	080	16	osada	prapolska	III okr. wcz. średn.
301	Janiszewo	51-45	112	1	cmentarzysko	puch. lejk.	neolit
302	Sułkowo	51-45	082	18	śląd osadn.	przeworska	okr. rzymski
303	Sułkowo	51-45	084	20	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
304	Sułkowo	51-45	085	21	osada śląd osadn.	prapolska polska	III okr. wcz. średn. XIV - XV w.
305	Sułkowo	51-45	086	22	śląd osadn. śląd osadn.	? prapolska	neolit III okr. wcz. średn.
306	Sułkowo	51-45	087	23	śląd osadn.	?	neolit
307	Sułkowo	51-45	088	24	śląd osadn. śląd osadn.	prapolska nowożytna	III okr. wcz. średn. XVIII w.
308	Sułkowo	51-45	089	25	śląd osadn. śląd osadn.	przeworska nowożytna	okr. rzymski XVI - XVIII w.
309	Sułkowo	51-45	090	26	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
310	Sułkowo	51-45	081	17	śląd osadn.	prapolska	III okr. wcz. średn.
311	Smogorzewo	51-46	095	01	grób, znalezisko luźne		neolit?, średniowiecze wczesne XI-XII w.
312	Sułkowo	51-46	079	11	osada		średniowiecze późne XIV-XV w.
313	Nowa Kłobia	51-46	059	02	osada	przeworska	rzymski okres
314	Nowa Kłobia	51-46	060	09	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad	łużycka	halsztacki okres, średniowiecze wczesne okres III
315	Nowa Kłobia	51-46	061	10	osada	przeworska	rzymski okres

316	Siewkowo (Siemnowek)	51-46	073	01	osada	przeworska	rzymski okres
317	Smogorzewo	51-46	075	01	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne okres III, nowożytność XVIII w.
318	Smogorzewo	51-46	076	02	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad		rzymski okres, nowożytność XVI-XVIII w.
319	Sułkowo	51-46	078	01	grodzisko		średniowiecze późne XIII-XV w.
321	Sułkowo	51-46	083	06	osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne okres III
322	Sułkowo	51-46	084	07	osadnictwa ślad		neolit
323	Sułkowo	51-46	086	09	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad	przeworska	rzymski okres, średniowiecze późne XIV-XV w.
326	Smogorzewo	51-46	077	03	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad		neolit, średniowiecze wczesne okres III
327	Świątniki	51-47	110	02	osadnictwa ślad	przeworska?	rzymski okres?
328	Świątniki	51-47	109	01	osada		średniowiecze późne - nowożytność XIV-XVI w.
329	Skaszyn	52-45	116	08	osadniczy punkt		nowożytność
330	Skaszyn	52-45	124	16	osadnictwa ślad	łużycka?	brązu epoka
331	Skaszyn	52-45	123	15	osadniczy punkt, osadniczy punkt, osadnictwa ślad	pucharów lejkowatych, łużycka	neolit, brązu epoka, nowożytność
332	Skaszyn	52-45	122	14	osadniczy punkt, osadnictwa ślad	łużycka	brązu epoka, nowożytność
333	Skaszyn	52-45	121	13	osadniczy punkt, osadniczy punkt	łużycka	brązu epoka, nowożytność
334	Skaszyn	52-45	120	12	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad	łużycka	brązu epoka, nowożytność
335	Skaszyn	52-45	119	11	osadniczy punkt, osadnictwa ślad		średniowiecze późne, nowożytność
336	Skaszyn	52-45	109	01	osadnictwa ślad		nowożytność
337	Skaszyn	52-45	117	09	osadniczy punkt, osadnictwa ślad	pucharów lejkowatych	neolit, nowożytność
338	Skaszyn	52-45	115	07	osadniczy punkt, osadniczy punkt	amfor kulistych ceramiki sznurowej	neolit schyłkowy, neolit schyłkowy
339	Skaszyn	52-45	114	06	osadnictwa ślad		
340	Skaszyn	52-45	113	05	osadnictwa ślad		
341	Skaszyn	52-45	112	04	osadniczy punkt		średniowiecze późne XV w.
342	Skaszyn	52-45	111	03	osadnictwa ślad		neolit
343	Skaszyn	52-45	110	02	osadnictwa ślad		średniowiecze wczesne E - F
344	Skaszyn	52-45	118	10	osadnictwa ślad, osadniczy punkt		średniowiecze późne, nowożytność
345	Agnieszkowo	49-45	1	2	osada	nowożytność XVI- XVII	
346	Agnieszkowo	49-45	2	3	osada	średniowiecze XIV- XV	
347	Agnieszkowo	49-45	3	4	ślad osadnictwa	średniowiecze XIV	
348	Agnieszkowo	49-45	4	5	ślad osadnictwa	średniowiecze XIV	
349	Annowo	49-45	5	1	ślad osadnictwa	III okres wczesnego średniowiecza	
350	Annowo	49-45	6	2	ślad osadnictwa	średniowiecze XIV- XV	
351	Annowo	49-45	7	3	ślad osadnictwa osada	neolit III okres wczesnego średniowiecza	
352	Bodzanowo	49-45	8	4	osada	średniowiecze XIII- XIV	
353	Bodzanowo	49-45	9	5	osada	III okres wczesnego średniowiecza	
354	Bodzanowo	49-45	10	6	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych

355	Bodzanowo	49-45	11	7	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
356	Bodzanowo	49-45	12	8	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
357	Bodzanowo	49-45	13	9	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
358	Bodzanowo	49-45	14	10	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
359	Bodzanowo	49-45	15	11	śląd osadnictwa	III okres wczesnego średniowiecza	
360	Bodzanowo	49-45	16	12	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
361	Bodzanowo	49-45	18	16	osada osada	neolit średniowiecze XV- XVI	k. pucharów lejkowatych
362	Bodzanowo	49-45	19	14	osada osada	IV-V okres epoki brązu III okres wczesnego średniowiecza	k. łyżeczka
363	Bodzanowo	49-45	20	15	osada osada	neolit średniowiecze XV- XVI	k. pucharów lejkowatych
364	Dąbie Kujawskie	49-45	32	2	osada	średniowiecze X III - XIV	
365	Dąbie Kujawskie	49-45	33	3	osada osada	neolit nowożytność XV- XVII	k. pucharów lejkowatych
366	Dąbie Kujawskie	49-45	34	4	osada	III okres wczesnego średniowiecza	
367	Dąbie Kujawskie	49-45	35	5	śląd osadnictwa osada	neolit średniowiecze XIV- XV	
368	Dąbie Kujawskie	49-45	36	6	śląd osadnictwa	średniowiecze X III - XIV	
369	Dąbie Kujawskie	49-45	37	7	śląd osadnictwa	średniowiecze XV- XVI	
370	Dąbie Kujawskie	49-45	38	8	śląd osadnictwa	III okres wczesnego średniowiecza	
371	Dąbie Kujawskie	49-45	39	9	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
372	Dąbie Kujawskie	49-45	40	10	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
373	Dąbie Kujawskie	49-45	41	11	śląd osadnictwa	średniowiecze XIV	
374	Dąbie Kujawskie	49-45	42	12	śląd osadnictwa	średniowiecze XIV	
375	Dąbie Kujawskie	49-45	43	13	osada	średniowiecze XIV- XV	
376	Dąbie Kujawskie	49-45	44	14	śląd osadnictwa osada	V okres epoki brązu – okres halsztacki średniowiecze XIV- XVI	k. łyżeczka
377	Dąbie Kujawskie	49-45	45	15	osada	III okres wczesnego średniowiecza	
378	Dąbie Kujawskie	49-45	46	16	śląd osadnictwa	III okres wczesnego średniowiecza	
379	Dąbie Kujawskie	49-45	47	17	śląd osadnictwa	średniowiecze XIV	
380	Dąbie Kujawskie	49-45	48	18	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	V okres epoki brązu średniowiecze XIV	
381	Dąbie Kujawskie	49-45	49	19	osada	średniowiecze X III - XIV	
382	Dąbie Kujawskie	49-45	50	20	śląd osadnictwa	średniowiecze X III - XIV	
383	Dąbie Kujawskie	49-45	51	21	śląd osadnictwa	średniowiecze X IV - XV	
384	Dąbie Kujawskie	49-45	52	22	osada	średniowiecze X IV - XV	
385	Dąbie Kujawskie	49-45	53	23	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	IV-V okres epoki brązu III okres wczesnego średniowiecza	
386	Dąbie Kujawskie	49-45	54	24	osada	III okres wczesnego średniowiecza	
387	Dąbie	49-45	55	25	osada	III okres wczesnego	

	Kujawskie					średniowiecza	
388	Dąbie Kujawskie	49-45	56	26	śląd osadnictwa osada	III okres wczesnego średniowiecza średniowiecze XV- XVI	
389	Dąbie Parcele (Dąbie Kujawskie)	49-45	57	1	osada osada	neolit średniowiecze X III - XIV	k. amfor kulistych
390	Dąbie Parcele (Dąbie Kujawskie)	49-45	58	2	śląd osadnictwa	neolit	k. amfor kulistych
391	Dąbie Poduchowne	49-45	59	1	śląd osadnictwa	średniowiecze X III - XIV	
392	Dąbie Poduchowne	49-45	60	2	śląd osadnictwa	średniowiecze X III - XIV	
393	Redecz Kalny	49-45	78	1	osada	średniowiecze XIII- XIV	
394	Redecz Kalny	49-45	79	2	osada	okres rzymski	k. przeworska
395	Redecz Kalny	49-45	80	3	osada	okres halsztacki	k. łuzicka
396	Redecz Kalny	49-45	81	4	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
397	Redecz Kalny	49-45	82	5	osada śląd osadnictwa	III okres wczesnego średniowiecza nowożytność XVI	
398	Redecz Kalny	49-45	83	6	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
399	Redecz Kalny	49-45	84	7	śląd osadnictwa	III okres wczesnego średniowiecza	
400	Redecz Kalny	49-45	85	8	osada	nowożytność XVI- XVII	
401	Redecz Kalny	49-45	86	9	osada	średniowiecze X średniowiecze XIV - XV	
402	Redecz Kalny	49-45	87	10	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	neolit średniowiecze XIV - XV	
403	Redecz Kalny	49-45	88	11	osada	średniowiecze XIV - XV	
404	Redecz Kalny	49-45	89	12	osada śląd osadnictwa osada	neolit III okres wczesnego średniowiecza nowożytność XV- XVII	k. pucharów lejkowatych
405	Redecz Kalny	49-45	90	13	śląd osadnictwa	neolit	
406	Redecz Kalny	49-45	91	14	osada	neolit/epoka brązu	
407	Redecz Kalny	49-45	92	15	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
408	Redecz Kalny	49-45	93	16	śląd osadnictwa	III okres wczesnego średniowiecza	
409	Redecz Kalny	49-45	94	17	osada	średniowiecze X III - XIV	
410	Redecz Kalny	49-45	95	18	osada	okres rzymski	k. przeworska
411	Redecz Wielki	49-45	117	11	osada	średniowiecze XIV - XV	
412	Redecz Wielki	49-45	118	12	śląd osadnictwa	średniowiecze X III - XIV	
413	Redecz Wielki	49-45	119	13	osada	średniowiecze X III - XIV	
414	Redecz Wielki	49-45	120	14	śląd osadnictwa	średniowiecze X III - XIV	
415	Redecz Wielki	49-45	121	15	osada	III okres wczesnego średniowiecza	
416	Redecz Wielki	49-45	122	16	śląd osadnictwa	okres halsztacki D	k. Łuzicka
417	Stok	49-45	123	1	śląd osadnictwa	neolit/epoka brązu	
418	Stok	49-45	124	2	osada	III okres wczesnego średniowiecza	
419	Stok	49-45	125	3	śląd osadnictwa	średniowiecze XIV - XV	
420	Stok	49-45	126	4	osada osada	V okres epoki brązu średniowiecze X III -	

						XIV	
421	Stok	49-45	127	5	osada	neolit	
422	Stok	49-45	128	6	osada	neolit	k. pucharów lejkwatych
423	Stok	49-45	129	7	śląd osadnictwa	neolit	k. amfor kulistych
424	Stok	49-45	130	8	śląd osadnictwa	koniec III okresu wczesnego średniowiecza	
425	Stok	49-45	131	9	osada	neolit	k. amfor kulistych
426	Dąbek (Stok)	49-45	136	1	osada	neolit	k. pucharów lejkwatych
427	Dąbie Kujawskie	49-45	137	1	cmentarzysko zarowe		

UZASADNIENIE

Gmina zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 1515 z późn. zm.) w zakresie zadań własnych realizuje sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Obowiązek sporządzania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami nakłada na gminę art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 z późn. zm.).

Wojewódzki Konserwator Zabytków we Włocławku pismem Nr WUOZ.DW.WZN.5120.5.2015.AM z dnia 21.12.2015 r. pozytywnie zaopiniował Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Lubraniec na lata 2016 - 2019.

Przyjęcie niniejszego programu nie tylko zachęci do działań ochronnych i edukacyjnych, ale także pozwoli właściwie zadbać o obiekty wymagające opieki.

Z powyższych względów przyjęcie przedmiotowej uchwały uważa się za zasadne.